

Π. ΒΕΡΓΟΤΗΣ

Η γλώσσα

“Κυέλη”
μικρὴν περιόδον
Διενδύσας καὶ ἐυλόγους
Ὀδὸς Πέτρων
ἔσας δέλεον

Νοῦς 2
1885

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΓΕΟΥΡΙΟΥ

ΚΥΨΕΛΗ

Μηνιαῖον Περιοδικόν

ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ

ΟΘΩΝΟΣ ΡΕΝΤΖΟΥ

ΕΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

AA2434/68

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ

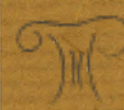
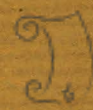
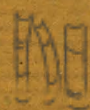
ΤΥΠΟΙΣ Σ. ΚΑΥΟΚΕΦΑΛΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

1885

ἐπαλλε σφοδρότατα καὶ ἐσηρίχθην εἰς τὰς κιγκλίδας γείτονος τάφου. Πῶς! ἡ Μαλβίνα, ἡ σύντροφος τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, πρὸ δεκαετίας ἀποθανοῦσα, ἐκεῖτο ἐδῶ, ἐντὸς τοῦ ἀπλοῦ τούτου τάφου, λησμονημένη ἐπὶ τόσα ἔτη! Πῶς! τὸ ἀτυχὲς ἐκεῖνο πλῆγμα, ἐν τῷ ἔαρὶ τῆς ζωῆς του ἀναρπασθὲν, ἐκεῖτο ἤδη ὑπὸ τὸ μαῦρον αὐτὸ χῶμα, ἀμορφον, σκελετός!

Σωρηδὸν ἐπῆλθον εἰς τὴν κεφαλὴν μου αἱ ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, ἐπὶ δεκαετίαν ἐντὸς τῆς καρδίας μου κεκλεισμέναι, βαρυαλγῆς δὲ ἐκάθησα ἐπὶ τινος πλάκας τοῦ γείτονος τάφου, καὶ σιωπηλὸς, μὲ βλέμμα περιλυπὸν ἐκύτταζα ὁλονὲν τὸν τάφον τῆς ἀτυχοῦς κόρης.

Θεέ μου! πόσον ταχέως παρήλθον αὐτὰ τὰ τελευτάκια ἔτη! Μοῦ φαίνεται ὅτι βλέπω ἀκόμα τὴν Μαλβίναν, μὲ τὸ ὕψηλόν ἀνάστημά της, μὲ τὴν γλυκεῖάν της μορφήν καὶ τοὺς μελαγχολικοὺς της ὀφθαλμούς, ἐφ' ὧν ἐνεκατοπτρίζετο ἅπασα ἡ ἀθωότης της. Ἐνθυμοῦμαι, ἤμεθα εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν, εἰς τὸ ἀλληλοδακτικόν, τάξιν εὐθὺς μετὰ τὸ νηπιαγωγεῖον ἐρχομένην ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ Σουρμελῇ, ἐνθα μετὰ τῶν κορασίων ἦσαν δεκτὰ καὶ ἄρρενα μικρᾶς ἡλικίας. Ἦτο κατὰ 2 ἔτη μεγαλειτέρα μου καὶ ἡ προσφιλετέρα μου σύντροφος. Ὁμοῦ ἐμυθώναμεν τὸ μάθημά μας ἐνίοτε, ὁμοῦ ἐπαίξαμεν τὸ συχνότερον, τέλος ἤμεθα πάντοτε μαζί. Ἐν' ᾧ μίαν ἡμέραν, ἡ διδασκάλισσά μας ἐτοιμαζομένη νὰ ἐξέλθῃ τοῦ σχολείου δι' ὑπόθεσίν της, μ' εἶχε ἐπιφορτίσῃ νὰ ἐπιτηρῶ τὴν τάξιν, τὴν Μαλβίναν ἐξέλεξα διὰ γραμματέα, προτιμήσας ταύτην ἀπὸ πολλῶν ἄλλων. Ἡ Μαλβίνα παντοῦ καὶ πάντοτε!

Δὲν ἠγάπα πολὺ νὰ παίζῃ, διὰ τοῦτο εἰχομεν ἐκλέξῃ γωνίαν τινὰ τῆς αὐλῆς τοῦ σχολείου, εἰς τὴν ὅποιαν ἐκαθήμεθα κατὰ τὸ διάλειμμα καὶ συνωμιλοῦμεν, τὰς ἀθῶας ἐκείνας τῆς παιδικῆς ἡλικίας ὁμιλίας.

Μίαν ἡμέραν ὁμοῦ, καθ' ἣν μ' εἶχεν ὑποσχεθῇ νὰ μοι φέρῃ νὰ ἴδω τὰ δῶρα ἅτινα κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους ἐλάβε, ματαίως τὴν περιέμενον, καθὼς καὶ τὴν ἐπιούσαν. Εἶχε προσβληθῇ ὑπὸ περιπνευμονίας βαρείας. Μετὰ δύο ἐβδομάδας, εἰσελθὼν εἰς τὴν τάξιν μας εἶδον κατ' ἑαυτὴν γενικὴν καὶ ὁμίλους μαθητρίων ὁμιλοῦντας ζωηρῶς. Ἀνῆσυχος ἠρώτησα τί συμβαίνει, καὶ μοι ἀπεκρίθησαν ὅτι ἡ Μαλβίνα ἀπέθανε!

Ἐθολώθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου, ὠχρίασα καὶ τρέξας εἰς τὴν γωνίαν, ὅπου ἄλλοτε μ' ἐκείνην ἐκαθήμην, ἤρχισα νὰ κλαίω. Ἦτο ἀδύνατον, ἔλεγα, ὅχι ἡ Μαλβίνα μὴ δὲν ἀπέθανε, ἤθελον νὰ τὴν ἴδω νεκράν καὶ τότε νὰ περῶσω!

Παρήλθον τὰ ἔτη, εἰσῆλθον εἰς ἄρρένων σχολεῖον καὶ μὲ τῶν ἐτῶν τὴν παροδὸν παρήλθεν καὶ τῆς Μαλβίνας ἡ ἀνάμνησις. Καὶ τώρα, αἰφνιδίως τοῦ τάφου τῆς ἡ ἀνακάλυψις μοι ἀνέμνησεν ἔτη παλαιὰ καὶ εὐτυχῇ, ὥρας εὐδαιμόνας ἀπερχομένας, οἶμοι! διὰ παντός.

Μαλβίνα, ἀγνὴ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας ἔρωτα, συγχώρησόν με ἂν τοῦ βίου μου αἱ φάσεις μ' ἐκαμαν νὰ σὲ λησμονήσω. Ἴδὲ τὰ δάκρυα μου καὶ κρίνε ἂν τῶν ἐτῶν ἡ πάροδος ἡδυνήθῃ ν' ἀλλοιώσῃ τὰ ἀγνὰ ποτε πρὸς σὲ αἰσθήματά μου. Δὲν ἦσο φαίνεται προωρισμένη νὰ ζῇσῃ μεθ' ἡμῶν, καὶ ὁ Θεὸς σὲ ἐπανάφερεν εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀγγέλων, ἀπὸ τῶν ὁποίων κατὰ λάθος εἴχε ἰσως φύγῃς νὰ καταβῇς ἐνταῦθα!

Καὶ ἐμεῖνα ἐκεῖ, μὴ θέλων νὰ ἐπισκεφθῶ πλέον ἄλλους τάφους, μὲ κεκρυμμένον τὸ πρόσωπόν μου ἐντὸς τῶν χειρῶν, ἐν ᾧ τὰ δάκρυά μου ἐπιπτοῦν διὰ τῶν δακτύλων μου ἐπὶ τοῦ μνήματος τῆς μόνης φίλης τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, τοῦ μόνοι ἀγνοῦ ἔρωτός μου!

ΓΕΩΡΓ. Α. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ,

Η ΓΛΩΣΣΑ

Ἡ γλῶσσα φύσις τις εἶναι καὶ αὕτη, εἶδος βλαστήσεως. Χλωρίς τις, Flora. Τότε λοιπὸν ἡ γλωσσολογία εἶναι ὡσὰν βοτανική, ἀφ' οὗ μάλιστα μὲ ἀπὸ τὰς κυρίας ἐργασίας της εἶναι ν' ἀνασπᾷ καὶ νὰ συλλέγῃ ρίζας. Τὸ σύνολον λοιπὸν τῶν οἰκογενειῶν τῶν λέξεων ἡμπορεῖ ν' ἀποτελέσῃ κάλλιστα κεφάλαιον τῆς φυσικῆς ἱστορίας, διεξοδικόν. Μετὰ τὸ βασίλειον τῶν ὀρυκτῶν, τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν μετ' ἐκεῖνο τῶν φυτῶν, τὸ βασίλειον τῶν ζώων μετὰ τὸ τῶν ζώων, τὸ βασίλειον τῶν λέξεων. Ὑπὸ τινι ἐποψίῃ μάλιστα ἡ γλῶσσα ταυτίζεται μετὰ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν, διότι αἱ ἀκαμπτοί, αἱ στερεαί, αἱ ἀκλιτοὶ λέξεις εἶναι τρόπον τινὰ τὰ ὀρυκτὰ, τὰ πτωτικά εἶναι τὰ φυτὰ, τὰ κινούμενα καὶ θορυβούντα εἰς τὴν ἑκτασίν τοῦ χρόνου ῥήματα εἶναι τὰ ζῶα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ ὅλος ἀμέτοχος εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ τελείωσιν τῆς γλώσσης ἡ ἀνθρωπίνη θέλησις. — Διὰ νὰ σχηματισθοῦν τινες γλῶσσαι χρειάζεται νὰ ἐργασθῇ μακρὰ σειρά ἐτῶν, γενεῶν. Συμβαίνει ὁμοῦ, καὶ εἰς μικρὸν διάστημα καιροῦ νὰ σχηματίζωνται στοιχειώδεις τινες γλῶσσαι, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν συγκυρῇ γάστῃ πολὺ τὸ πνεῦμα με αὐτάς, τὰς ἀοίνει νὰ κολοβωθοῦν, ν' ἀφανισθοῦν ἐν τῷ ὀλίγῳ διαστήματι μακρὰ φέρῃ τοῦ χρόνου αὐτῶν. Σχεδιάσματα εἶναι ταῦτα, ἀπόπειραι γλωσσῶν. — Εἰς τὴν γλῶσσαν θεωροῦμεν τὰς

λέξεις ὡς ρίζας, ὡς φθόγγους, ὡς σημασίας, ὡς τύπους, ὡς προτάσεις, ὡς ρυθμούς. Καὶ πρῶτον ἀς παρατηρηθῶν αἱ λέξεις ὡς

PIZAI.

Ὁ πατήρ πάσης λέξεως εἶναι ὁ ἦχος. Ἐνδέχεται καὶ νὰ ἔχη ἡ λέξις μητέρα λέξιν ἄλλην, περικλείουσαν ποσὸν τι ἤχου. Ὡς πᾶσα λέξις εἶναι δοχεῖον τρόπον τινὰ μικρὸν μικρᾶς δόσεως ἤχου, τὸν ὁποῖον αὕτη ἡ λέξις μεταδίδει. Ἡ λέξις λόγου χάριν BRONTE εἶναι λεπτή βροντή λεκτὴ ἐπιτόμη καὶ περιληψίς, ὑποκορισμὸς τῆς φυσικῆς βροντῆς. Ἡ φυσικὴ βροντὴ ἡδύνατο νὰ λεχθῇ, ὅτι εἶναι ἔντασις καὶ ἐπέκτασις τῆς λεκτῆς βροντῆς. Πατρὶς λοιπὸν τῆς λέξεως φαίνεται, ὅτι εἶναι ὡσάν δέλτα τι, τριγωνικὴ τις χώρα, εἰς τῆς ὁποίας τὴν μίαν γωνίαν γίνεται σύγκρουσις τις καὶ ἤχησις, εἰς τὴν ἄλλην εἶναι ἡ ἀκοή, ποῦ ὑποδέχεται τὴν ἤχησιν, καὶ εἰς τὴν τρίτην εἶναι τὸ στόμα, ποῦ συντομεύει τὸ ἤχημα καὶ ἐκφυσᾷ τὴν λέξιν. Ἡ κοιλότης, ὅπου ἐμφωλεύει ἡ ἀκοή, εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, τὸ σπηλαιο, ὅπου ἐναγκαλίζεται τὴν ἔννοιαν ὁ ἦχος, καὶ τεκνοποιεῖ θυγάτριόν τι, τὴν ἡχώ. Ἡ κοιλότης τοῦ στόματος εἶναι τὸ ἄντρον, ὅθεν γεννᾶται καὶ ἐκπῆδᾷ ὡς Νύμφη, ὡς Καλυψὼ εἰς τὸν ἀέρα ζωσα ἡ ἡχώ, ὑπὸ τὴν ἀόρατον μορφήν τῆς λέξεως. Αἱ ἐκφυσήσεις, αἱ ἐκβολαὶ τῶν λέξεων εἶναι φυσικόν τι· εἶναι ὡς πᾶσα ἄλλη φυσικὴ ἐνέργεια. Ἐκβαίνουν ἔσωθεν ὡς ἀνασασμός, ὡς γέλοια, ὡς λυγμοί, ὡς κελαδήματα πτητῶν. — Τῶν πτηνῶν τὰ κελαδήματα εἶναι περιπαθεῖς ἀπόπειραι πρὸς ἐνάρθρωσιν φωνῆς, πρὸς διάπλασιν λέξεων. — Αἱ λέξεις εἶναι ἀτμίδες ἀπὸ τὰ ἐντὸς μᾶς ἐκχυνόμεναι· εἶναι κύματα ἀέρος διαμορφονόμενα κατὰ ποικίλιαν ἀπειρον καὶ ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἀέρος φερόμενα. Ἡ ἀκτὴ, ὅπου συντρίβονται τὰ κύματα ταῦτα, εἶναι ἡ ἀκοή. Ἀλλ' ἀκριβῶς διότι ἐκεῖ συντρίβονται, ἐκεῖ καὶ λαμβάνουν νέαν ζωὴν. Τὸ πρῶτον κύτταρον τρόπον τινὰ τῆς λέξεως εἶναι ὁπουδῆποτε λαμβάνει πληγὰς ὁ ἀῆρ, λ.χ. εἰς τὰς ὄχθας, ὅπου ὁ ῥυαξ φλυαρεῖ, εἰς τὸν αἰθέρα, ὅπου θορυβοῦνται αἱ νεφέλαι, εἰς τὸ ἀκροθαλάσσιον, ὅπου θέλει τὸν φλοισβόντης ἡ θάλασσα νὰ χύνη. Πάντοτε ὁμοῦς ὁ ἀῆρ κατὰ πρῶτον ἀῆρ πληγόμενος, ἐπειτα ἀῆρ προσφεύγων πρὸς ἡμᾶς, τέλος ἀῆρ ἀπὸ ἡμᾶς φυγὰς. Ἡ φύσις τὴν προστρίβην, ὁ ἀκουστικὸς πᾶρος τὸ ἤχημα,

ὁ λάρυγξ τὸν φθόγγον. — Ἡ προσφορικὴ λέξις εἶναι τὸ σημεῖον τοῦ πράγματος, ἡ γραπτὴ εἶναι τὸ σημεῖον τοῦ σημείου· καὶ τὸ σημεῖον πάλιν τοῦ σημείου τοῦ σημείου εἶναι ἡ λέξις ἡ τηλεγραφικὴ. — Αἱ φυλαὶ τῶν λέξεων εἶναι νομαδικαί· μεταναστεύουν ὡς τὰ πτηνά. Ἀντέχουν ὁμοῦς πολὺ εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ κλίματος καὶ τῶν ἐποχῶν. Ἀλλὰ, μετὰ τόσας περιπετειάς, δὲν εἶναι δυνατὸν καὶ ν' ἀποφύγουν ἀλλαγὴν τινὰ εἰς τὴν μορφήν. Ἰδοὺ π.χ. ἡ σανσκρ. λέξις saptam ποίας μεταβολὰς λαμβάνει εἰς διαφόρους γλώσσας· septem (λτν.), ἑπτὰ (ἐλλ.), sept (γαλλ.), sette (ιταλ. καὶ πορτογαλ.), seven (ἀγγλ.), sieben (γερμ.), siete (ισπαν.). — Ἡ πρώτη πατρὶς τῶν τοιούτων λέξεων ὁλέπουσα τὴν ἀπομάκρυνσιν καὶ ἀλλαγὴν τῶν ξενιτευμένων της, ἴσως τὴν ἐκλάβη ὡς διαφθοράν, ἐνδέχεται μάλιστα καὶ δάκρυα νὰ χύσῃ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ὁμοῦς διαφθορὰ ποσῶς δὲν εἶναι ἡ ἀλλαγὴ, εἶναι μάλιστα συμμόρφωσις μετὰ τὰς νέας συναδέλφους, τὰς ὁποίας εὗρηκε, συμμόρφωσις διὰ ν' ἀποτελέσῃ μετὰ αὐτὰς εὐπροσαρμοσὸν τι μέλος ὅλου τινὸς ὁργανικοῦ. Εἰς τὴν νέαν κοινωνίαν τῶν λέξεων ἀπέκτησε νέα δικαιώματα. Ἡ φαινομένη ἀλλοίωσις εἶναι αὐτόχρημα πολιτογράφησις τῆς. Ἐκεῖ πλέον ζῇ νέαν ζωὴν καὶ εὐημερεῖ εἰς γῆν νέαν ὑποκάτω ἀπὸ νέον οὐρανόν. Ἡ λέξις εἶναι τότε λίθος ἀπὸ παλαιᾶν οἰκοδομήν, ὅστις διεμορφώθη κατὰ νεώτερον τινὰ τρόπον διὰ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς οἰκοδόμημα νεώτερον. Αἱ λέξεις κάποτε λαμβάνουν τοιαύτας μεταμορφώσεις, ὥστε καταντῶν ἀγνώριστοι· λέγεις, ὅτι κινδυνεύει νὰ διαφύγουν τὴν ἀρπάγην τῆς προσοχῆς, νὰ φύγουν ἀπὸ τὰς πλάκας τῆς μνήμης, ἀπὸ τὰς στήλας τοῦ λεξικοῦ. Τίς θὰ ἐπίστευεν, ὅτι π.χ. ἡ λέξις ἡ ἀγγλικὴ alms, ἡ μονοσύλλαβος, ἡ λεπτοφυής, ἡ ἱσχυρόφωνος, ἄλλο δὲν εἶναι εἰμὴ ἡ μακροσκελὴς ἐλληνικὴ ἐλε-η-μο-σύνη; Ἐσυντομεύθη τόσο βραθυμῶς ὥστε οὐδὲ τῆς γλώττης ἡ φύσις κάμνει πηδήματα. Δὲν πιστεύομεν δὲ νὰ εἴπῃ τις οὐδὲ ὄνειροπόλος, ὅτι ἐλεπτύνθη τόσο ἡ λέξις αὕτη εἰς τὰ ἄκρα τῆς Δύσεως, διότι ἐλεπτύνθη καὶ ἀδυνατίσεν ἐκεῖ καὶ τῆς ἐλεημοσύνης τὸ αἶσθημα αὐτὸ, ἐν ᾧ μάλιστα ἐκεῖ καὶ ἐκεῖ ὅ,τι πνευματικὸν τόσο ἀκμάζει καὶ τόσο ἀνθίει! — Καὶ αἱ λέξεις ἔχουν καὶ αὐταὶ τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα των. Ἀγωνίζονται μετὰ τὰς συναδέλφους τὴν ἐξουσίαν νὰ μεταβάλῃ τὴν ἄλλην. Αἱ ἐπιζήσαναι, αἱ ὑπάρχουσαι εἶναι ἡ

κεῖναι, ποῦ ἐπάλαισαν καὶ ἐθριάμβευσαν· ἔλαβαν τὸ βάπτισμα τοῦ αἵματος. Ἐθριάμβευσαν διότι ἔδειξαν ἀρετὴν. Ἡ ἀρετὴ, βλέπετε, διαλάμπει ὥς καὶ εἰς τὰ ἔθνη τῶν λέξεων. Τίς οἶδε τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς φυγῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐτράπησαν τόσαι ὀρδαὶ ἀχρείων, κακῶν λέξεων· τίς οἶδε τὸ ποῦ καὶ τὸ πότε τοῦ θανάτου των; Ἡ ἀρετὴ τῆς λέξεως εἶναι νὰ ἐκτελεῖ πιστῶς τὸ ἔργον της—νὰ σημαίνει, νὰ δηλοῖ, νὰ ᾔν' εὐνόητος, εὐπρόφερτος, νὰ ἔχῃ κάποτε ἀναλογίαν πινὰ μὲ ἄλλας τινὰς ὁμοειδεῖς λέξεις.—Ὅπως τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων οὕτω καὶ τὰ γένη τῶν λέξεων ἔχουν τὸ γίγνεσθαι αὐτῶν, τὸ ὁποῖον περιέχει γένεσιν καὶ φθοράν. Πλήθη λέξεων ἀποθνήσκουν εἰς τὸ πλευρὸν τῶν ἐκπνεόντων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκεῖναι παραχαίνονται. Πλήθη πάλιν λέξεων γεννῶνται πλησίον νέων ἀναφαινομένων ἀντικειμένων. Ὅπως ἡ γεωλογία οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα ἔχει διάφορα στρώματα, στρώματα λέξεων. Κάποτε μία ῥίζα γίνεται κόκκος σινάπεως. Οὕτω ἀπὸ τὴν ῥίζαν ΣΤΑ—(σανσκρ. stha—, ἦχον τοῦ σταίνομένου ἢ αἵφνης στεκομένου) παράγονται ἀπλοῖ καὶ σύνθετοι σχηματισμοὶ ὅχι πολλοὶ χιλιάδες, ἀλλὰ πολλοὶ δεκάδες χιλιάδων. Ὅπως δὲ πᾶσα πόλις αὐξάνει, πλουτεῖ, προάγεται ἀπὸ νέους ἐποίκους πολιτογραφούμενους εἰς αὐτήν, οὕτω καὶ πᾶσα γλῶσσα πλουτίζεται καὶ αὐξάνει δεχομένη ξένας λέξεις, διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἔτυχεν αὐτὴ νὰ ἔχῃ ἀντίστοιχον ὄρον. Αἱ εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι ἐλαμπρύνθησαν ἀπὸ τόσας ἑλληνικὰς λέξεις· καὶ ἡ γλῶσσά μας θὰ ἀντιλαμπρυνθῇ, χωρὶς ἀμφιβολίαν, δεχομένη εὐρωπαϊκάς. Μετ' ὀλίγα ἔτη, ὅτε θὰ σῆσθουν τινὲς πνεύσαι ἤδη τὰ λείψανα προλήψεις, θὰ δεχθῇ αὕτη εὐχαρίστως πολλὰς ξένας λέξεις. Πρὸς τί νὰ ζητῶμεν ν' ἀνιχνεύσωμεν πῶς ἄράγε θὰ ἤρχετο εἰς τὸν νοῦν τοῦ Ὀμήρου νὰ βαπτίσῃ π.χ. τὸ ΤΣΙΜΗΟΥΚΙ;—Κάποτε, μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ πράγματος, σώζεται ἡ λέξις ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας· μάρτυρες πολλοὶ, καὶ ἡ ΛΣΠΣ ὡς ἐπίσης καὶ οἱ ΥΠΑΣΠΙΣΤΑΙ, οἱ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΙ, οἱ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΑΙ. Ἐχομεν ὑπασπιστάς, συνασπισμούς καὶ ὑπερασπίσεις χωρὶς οὐδὲ ἱχνος ἀσπίδος.—Ἡ ψῆφος, ἡ φωνὴ τῶν παιδίων καὶ τῶν μητέρων ἀξίζει περισσότερο εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς γλώσσης παρὰ ἡ ψῆφος τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν φιλοσόφων. Ἐκεῖνοι εἶναι οἱ ἀσυνείδητοι θεσμοθέται τῆς γλώσσης. Ἐνας αὐτοκράτωρ, ἕνας τύραννος δύναται νὰ καταστρέψῃ τὴν ἐλευθε-

ρίαν ἑνὸς ὁλοκλήρου λαοῦ, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ βάλῃ χερί οὐδὲ εἰς μίαν κἄν συλλαβὴν τῆς λέξεως τῆς ἐλευθερίας. Τίς οἶδε! Μένει ἡ λέξις ἴσως, ἰσχυροτέρα τοῦ τυράννου, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ καθήκον σοβαρὸν—διὰ νὰ διαμαρτυρηθῇ.—Ὁ χρόνος, ὅστις τὰ πάντα μεταβάλλει, φέρει καὶ εἰς τὰς φωνάς, εἰς τοὺς φθόγγους τῶν λέξεων μεταβολάς. Ταύτας ἐξετάζει ἡ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΑ.

Αἱ μεταβολαί, ποῦ πάσχει μία γλῶσσα ἀπὸ ἐποχὴν εἰς ἐποχὴν, συμβαίνουν κατὰ νόμους ὁσημέραι ἐξακριβονομένους. Αἱ μεταβολαὶ αὗται δὲν εἶναι κυρίως ἀλλοιώσεις καὶ φθοραὶ, ἀλλὰ καλλιτερεύσεις καὶ τελειοποιήσεις, διότι γίνονται κατὰ τὸν νόμον τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς (natural selection), καθ' ὅσον ὑπερισχύει ὁ ἐκφρατικώτερος, ὁ μᾶλλον εὐπρόφερτος, ὁ μᾶλλον σύντομος, ὁ ἐπαρκὴς φθόγγος. Αἱ λέξεις γιὰ τρὸς, ἐνοιχιάζω, μυῖγα, μὴν ἤλθε κ.λ. εἶναι εὐηχότεραι, μᾶλλον εὐπρόφερτοι ἢ συντομώτεραι ἀπὸ τὰς τῶν λογιῶν ἰ-α-τρὸς, ἐν-οι-κι-ά-ζω, μυῖ-α, μὴ ἤλθεν. Ἄλλοτε ἀφαιρεῖται γράμμα τι παράσιτον, καὶ οὕτως ὁ νεώτερος τύπος συμπίπτει μὲ τὸν ἀρχαιότατον, ὡς δόντι, ἀπὸ τὸ ὀ-δόντ-ος (ὀδοῦς)· σανσκρ. danta, den-tem, tunthus, tooth, zand, zahn· νύχι, ὀ-νυχ-ος (ὄνυξ), unguis, σανσκρ. nakha, ἀγγλ. nail.—Εἰς τὴν παλαιότητα ῥίζαν ἐπίσης ἐπανερχόμεθα καὶ διὰ τροπῆς γράμματός τινος, π.χ. διὰ τοῦ (ἀμέργω ἢ ἀμέργω τῆς συνηθείας (ἀπὸ τοῦ ἀμέλγω) ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ σανσκριτ. marg. Ἐπίσης εἰς τὰς πρώτας πηγὰς ἐπαναστρέφουμεν δι' ἀποβολῆς γράμματος καὶ ἀπὸ τὸ μέσον τῆς λέξεως, διὰ συκοπῆς, ὡς πεθερός, ἀπὸ τὸ πεθ—(ὄθεν πόθος), παθ—, (ὄθεν πάθος) ἀπὸ δὲ τὸ πεθ—προῆλθε τὸ πένθ—, πενθερός τῆς ἀρχαίας. Ἀχέλι (παλ. ἐγγε-λυς, λατιν. anguis), σανσκρ. ahi τ.λ.—Ἡ μεταβολὴ εἶναι ἡ ζωὴ τῆς γλώττης. Τῆς γλώττης αὕτη ἡ μεταβολὴ προέρχεται ἐκ τῆς εἰς τὰ ἐμπρὸς κινήσεως, ἐκ τῆς προόδου τοῦ καινουργοῦ πνεύματος· ἀνὰ τὴν περιορίζεται δὲ εἰς τοὺς φθόγγους μόνον ἡ μεταβολὴ καὶ ἡ ἐκτύλιξις αὐτῆς, ἀλλὰ προχωρεῖ καὶ εἰς ὅ,τι ὀνομάζεται

ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΑ.

Καὶ ἐκάστη νέα ἐκδοχὴ μιᾶς λέξεως γεν-

νάται ἀπὸ τὴν προηγουμένην κατὰ νόμους ὠρισμένους. Οἱ νόμοι οὗτοι εἶναι σεβαστοὶ· διέπουν τὴν σημασιολογίαν ὅλων τῶν γλωσσῶν. Αἱ σημασίαι προχωροῦν ἀπὸ τὰ συγκεκριμένα εἰς τὰ ἀφηρημένα, ἀπὸ τ' ἀτομικὰ εἰς τὰ γενικά, ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ εἰς τὰ νοητὰ, ἀπὸ τὰ ὕλικά, εἰς τὰ ἠθικά, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰνάπαλιν, κατὰ τὸν δεσπόμενον νόμον τῆς ζωηροτέρας προξενουμένης ἐντυπώσεως καὶ τῆς μεγαλειτέρας χρησιμότητος τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης σημασίας. Δὲν εἶναι δὲ σπάνιον νὰ μεταπέσῃ μία λέξις εἰς σημασίαν ὅλως ἀντίθετον τῆς ἀρχικῆς τῆς. Τοῦτο συμβαίνει, διότι, ἐνῶ διασώζει τὴν δύναμιν αὐτῆς, μεταβαίνουσα ὁμῶς ἀπὸ χώραν εἰς χώραν καὶ ἀπὸ αἰῶνα εἰς αἰῶνα, εὐρίσκεται αἴφνης ἐμπροσθεν νέου κόσμου ἰδεῶν καὶ ἐννοιῶν, ὅπου δὲν ἔχει πλέον τὴν προτέραν ἀξίαν ἢ δύναμιν αὐτῆς, ὡς τὰ ὅπλα τὰ ἀρχαῖα ἀνάμεσα εἰς τὰ ὅπλα τὰ νεώτερα. Τοιαύτην τύχην ἔλαβον λέξεις ὁποῖαι αἰεὶ εὐήθης, φρενῆρης, γερμ. schlecht. Τὰς νέας σημασίας τῶν τοιούτων λέξεων δὲν εἶναι ποσῶς ὀρθὸν νὰ ἀπορρίψωμεν, ὅπως δὲν πρέπει ν' ἀποσκορακίσωμεν, ἀλλὰ μάλιστα καὶ μὲ στοργὴν ἄκραν νὰ ἐγκολπωθῶμεν τὰς ἐκδοχὰς πολλῶν ἄλλων λέξεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι μὲν παλαιαί, ἀλλὰ ἔλαβαν καιρὸν ὅ,τι εἶχαν ἐν δυνάμει νὰ τὸ δείξουν καὶ ἐν ἐνεργείᾳ διὰ τῆς προσλήψεως ὅλων τῶν μεταγενεσέων ἐκδοχῶν αὐτῶν. Καθὼς οἱ παλαιοὶ εἶχαν τὰς λέξεις μὲ τὰ δεῖνα σημαινόμενα, ἀπαράλλακτα ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τὰς αὐτὰς ὡς ἐπιτοπολὺ λέξεις καὶ μὲ τὰς δεῖνα ἄλλας ἐκδοχὰς, ἐκδοχὰς, αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν εἰς αὐτὰς κατὰ ἀνακαλυπτομένους γλωσσικοὺς νόμους. Ἡ ἀπὸ σημασίαν εἰς σημασίαν μετάβασις μιᾶς λέξεως γίνεται συνήθως κατὰ τὸν νόμον τοῦ συνειρμοῦ τῶν ἰδεῶν, καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἐξέλιξιν τρόπον τινὰ τῆς σημαντικότητος τῆς λέξεως. — Ἀλλ' ὁ νόμος τῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς πρᾶχρεῖ καὶ εἰς τὸ σύστημα τῶν τύπων, ἡ περὶ τῶν ὁποίων πραγματεία βέβαια δὲν ὠνομάσθη ἀκαταλλήλως.

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ.

Οἱ διάφοροι τύποι ἢ μορφαὶ τῶν κλιτῶν λέξεων εἰς γνωστὰς τινὰς ἀπὸ τὰς παλαιὰς γλώσσας φαίνονται σύνθετα, ἐν ᾧ εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους φαίνεται νὰ ἦσαν ἀνα-

λελυμένα μέρη τοῦ λόγου. Τὰ χωρισμένα ταῦτα μέρη μὲ τὸν καιρὸν ἐγένιναν μέλη, ἄρθρα μιᾶς ἐννοίας καὶ ἐσυγκολλήθησαν. Π.χ. ὁ τύπος νίπτομαι εἰς τοὺς προϊστορικοὺς ἐκείνους χρόνους θὰ ἦτον ἐπάνω-κάτω νίπτω μα μι ἢ νίπτω μα μι ἢ νίβω μα μι (=νίπτω ἐγὼ ἐμέ). Ἀναλελυμένως ἤθελαν εἰπεῖ καὶ πολλαὶ σημεριναὶ γλώσσαι, ὡς ἡ γερμ. *freue ich mich [ich freue mich], ἡ ἀγγλ. *dress I myself [I dress myself], ἡ ἰταλ. *lavo io mi [io mi lavo]. Τὸ πρόσωπον τὸ δεύτερον θὰ ἐξεφέρετο κάπως ὡς νίπτω σα σι, (νίπτω σὺ σέ), κ. τ. λ. Ὡστε, κατὰ ταῦτα, δὲν θὰ ἐφαινόμεθα ἴσως τολμηροὶ ἐὰν ἐλέγαμεν, ὅτι τὸ δεύτερον πρόσωπον τοῦ μέσου μέλλοντος τοῦ ὄλλυμι (*ολεσομαι· ὄλλυμι, *ολεσω, *ολεω, ὄλλω), ἦτοι τὸ ΟΛΗΘΑ ἐπρόβαλεν ἀναμειβόμενον ἀπὸ τὰ ἐξέλιξις τῆς καταστροφῆς τριῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχαν τρία Σ, συλλαβῶν τύπου τινὸς ὅλε-Σε-Σα-Σι, τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα ἐτάφη ὑπὸ τὰ στρώματα τῶν αἰώνων, ὡς ἄλλου πλησιισταύρου, πλακωθέντος ὑπὸ τὰ στρώματα τῆς γῆς. Τὸ Σέχον ἐκδεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν φωνήεντα εἶναι ὡς ἂν εἶχε φονεῖς. Καὶ ὁ ἔρρινος δὲ φθόγγος (μ, ν) ὄχι μόνον εὐρισκόμενος μακρὰν τοῦ κέντρου τῆς βαρύτητος τοῦ τόνου κάποτεβάλλει εἰς ἐνέργειαν τὴν κεντρόφυγα δύναμιν του καὶ φεύγει (νίπτομαι, νίπτομαι), ἀλλὰ καὶ πλησίον αὐτοῦ εὐρισκόμενος, ὡς λτν. patrem, *πατέραμ, *πατέραν, *πατεραν, πατέρ' α' λέων, *λεων, λτν. leo (γεν. leon-is)· *πατέρανς, πατέρας (αἰτ. πληθ.). κλειν καὶ κλειδα. — Ὡστε ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἐλληνικὴν ἤρχισεν ἡ καταστροφή τοῦ Ν, ἡ δὲ νεοελληνικὴ ἄλλο δὲν ἔκαμεν εἰμὴ νὰ συμπληρώσῃ τῆς παλαιᾶς ἐλληνικῆς τὸ ἔργον τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ ἔρρινου φθόγγου ἀπὸ τῆς αἰτιατικῆς καὶ τῶν ἄλλων δύο κλίσεων, πρώτης καὶ δευτέρας· τὴν τιμὴν, τὸν ἄνθρωπο, τὸ λόγον, τὸ στόλον (συγκρ. ἐλλ. ἀρχ. συλλέγω, συστέλλω). Ἀφαιρέσασα δὲ αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὰ οὐδέτερα, ἄλλο δὲν ἔκαμε παρὰ νὰ συμμορφωθῇ μὲ τοὺς ἀρχαίους οὐδετέρους τύπους τοῦτο, αὐτὸ, ἄλλο, ἐκεῖνο, τὸ, ὅ, ὥστε, κατὰ τοῦτο λέγει καὶ αὐτὴ ξύλον, σύκο, κ. τ. λ. — Ἐπαγερχόμενοι τῶρα εἰς τοὺς συνθέτους τύπους παρατηροῦμεν, ὅτι καὶ αἱ εὐρωπαϊκαὶ γλώσσαι δι' ἀναλόγων βοθηθητικῶν σχηματίζουν χρόνων καὶ ἐγκλίσεων μορφὰς, ἄλλας μὲν περιφραστικῶς, ἄλλας δὲ μονολεκτικῶς, οἷον διὰ τοῦ ἀνέτε (ital. avanti) καλ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

λ.), essere, stare, être· και ἡ γερμανικὴ δὲ διὰ τοῦ werden, haben, sein ἡ ἀγγλικὴ διὰ τοῦ have, will, shall, can, may, be. Καὶ περιφραστικῶς μὲν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν παλαιάν ἐκφέρονται τινὲς τῶν παρωχημένων χρόνων καὶ ὁ τετελεσμένος μέλλον συνήθως· ἰδίως δὲ εἰς τὴν ἰταλικὴν ὁ ἄ. μέλλον μονολεκτικῶς ἐκφερόμενος, ὡς amerraggio, εἶναι σύνθετος ἀπὸ τὸ amare (ἀπαρέμφ.) καὶ aggio ἀπὸ τὸ abbo, abbo, abio, abeo, (λτν.) habeo, Ὁ ἰταλικὸς ἢ μάλλον ὁ νεολατινικὸς ἐν γένει μέλλον προήλθεν ἀπὸ τὸν λατινικὸν amare habeo. Καὶ εἰς τὴν παλαιάν δὲ ἐλληνικὴν ἔχομεν ἀναλόγους μελλοντικὰς ἐκφράσεις, ὡς ἔχω εἰπεῖν (habeo dicere), οὐδὲν ἔχω γράψαι (nihil habeo scribere), πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, βάπτισμα ἔχω βαπτισθῆναι. Ἡ μελλοντικὴ ἔννοια ἐδῶ προήλθεν ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ σκοποῦ (ἔχει τίς τι πρὸς τι). Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦ Ἡροδότου τὸν καιρὸν, ἴσως δὲ καὶ πρότερον ἀκόμη, ἐσχημάτιζοντο χρόνοι μὲ τὸ ἔχω, ὡς κρύψαντες ἔχουσι, θαυμάσας ἔχω, οἵτινες ἀντιστοιχοῦν μὲ τοὺς σημερινούς, ἔχω θαυμάσει, ἔχω κρύψει. Καὶ μὲ τὸ εἰμί δὲ ἐσχημάτιζε τύπους ἢ ἀρχαία, ὡς γεγεγραμμένοι εἰσίν, ἀπηλλαγμένος ἔσομαι. Ἐπιστρέφοντες εἰς τὸ amerraggio λέγομεν, ὅτι προήλθεν ἀπὸ τὸ amerrabbio ἀκολούθως ἀδυνάτισε καὶ ἠκούετο καὶ ἐπροφέρετο amerrajo, ἔπειτα amerrao καὶ τέλος amerrò (ὅθεν τὸ γαλλ. j'aimerai, τὸ ἰσπανικὸν yo seré, καὶ τὸ πορτογαλ. eu serei—Ἡ δὲ νεοελληνικὴ τὸν μέλλοντα ἐκφέρει κυρίως διὰ τῶν βοηθητικῶν ἐννοιῶν τῆς θελήσεως καὶ μελλήσεως δηλ. μὲ τὸ θέλω ἢ μέλλω (συγκρ. τὰ παλαιά, θέλω λέγειν, μέλλει περιέξειν): θέλω νὰ γράψω, θενὰ γράψω, θὰ γράψω. Ἡ νεοελληνικὴ ἔχει καὶ παρατατικὸν μέλλοντα, θὰ γράψω, θὰ τρώγω, τὸν ὁποῖον δὲν τὸν ἔχει καὶ ἤθελε τὸν ἔλκευσε ἢ παλαιά. Καὶ πολλὰ δὲ ἄλλαι γλώσσαι σχηματίζουν χρόνους μὲ βοηθητικὰ, ὡς ἡ Βεγγαλικὴ μὲ τὸ achi=εἶμαι, achiham=ἤμην· π.χ. karite=ἐπάνω ὅπου κάμνω, κάμνων, karitechhi=εἶμαι κάμνων, εἶμαι ἐπάνω τοῦ κάμνω, karitechhiham=ἤμην κάμνων, ἤμην ἐπάνω τοῦ ἐκάμνα. Τῆς δὲ σάνσκριτικῆς ὁ μέλλον μὲ δύο βοηθητικὰ σχηματίζεται, ὡς da-as-yā-mi-, (*δο-εσ-ἰω=δώσω). τὸ da εἶναι ἡ ρίζα τοῦ δί-δω-μι, τὸ as εἶναι ρίζα τοῦ asmi=(εσμι) εἰμί, τὸ yā ρίζα τοῦ

εἶμι, (=πηγαίνω), τὸ δὲ mi (=με) ἐγώ, καὶ δηλοῖ ἐπάνω κάτω κατὰ λέξιν, ἐγώ εἶμαι νὰ ὑπάγω νὰ δίδω ἢ ἐγώ πηγαίνω νὰ ἦμαι νὰ δίδω. Συγκρ. τὰς φράσεις τῆς ὁμιλουμένης πάει [ὑπάγει] νὰ ἦναι ἔτσι ἢ θὰ ἦν' ἔτσι [ἐλλ. κινδυνεύει], πάει νὰ 'πῇ, θέλει νὰ 'πῇ, θὰ 'πῇ (ἰταλ. vuol dir), ἔρχομαι νὰ 'πῶ, καὶ τῆς παλαιᾶς τὸ, ΕΡΧΟΜΑΙ (παρὰ μικρὸν ΗΛΘΟΜΕΝ) ἐξανδραποδισθῆναι.—Τὸ δὲ λοιπὸν τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, τὸ νεώτερον ἐν γένει πνεῦμα θέλει, ἀξιοῖ τὰ πάντα ν' ἀναλύσῃ καὶ ἐπομένως καὶ τὰς συνθέτους γλωσσικὰς μορφάς. Εὐρίσκεται τοῦτο ἐμπροσθεν τῶν μορφῶν π.χ. γράψω, γέγραφα, ἔγεγραψεν, γράφειν, γράφοιμι, γραψάτω, ὡς ἐνώπιον Σφιγγῶν. Τὰς βιάζει νὰ φανερώσουν ὅτι κρύπτουν, καὶ ἰδοὺ ἀναλύονται. Ἐντεῦθεν οἱ νεώτεροι τύποι θὰ γράψω, ἔχω γράψει, εἶχα γράψει, εἶθε νὰ γράψω, τὸ νὰ γράφῃ τις κ.τλ. Ἐντεῦθεν αἱ ἀναλύσεις τῆς μετοχῆς, τῆς δοτικῆς· ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἢ ὁποῦ γράφει· μὲ τὴν τράπεζαν, εἰς τὴν οἰκίαν, ἀπὸ τὴν πατρίδα Τὰ βοηθητικὰ ΘΕΛΩ, ΕΙΜΑΙ, ΜΕΛΛΩ, ΔΥΝΑΜΑΙ, τὰ μόρια ΝΑ, ΑΣ, ΘΑ, ΕΙΘΕ, ΑΜΗΟΤΕ, ΠΟΥ, ΟΠΟΥ (ἀπὸ τὸ τοπικὸν ὅπου), καὶ τὰ σημειώματα ΕΙΣ, ΜΕ, ΑΠΟ εἶναι ἀριθμοὶ ὑπηρετικώτατοι εἰς τὴν εὐκολωτέραν κίνησιν τοῦ ὁργανισμοῦ τῆς σημερινῆς μας γλώσσης· ταῦτα εἶναι μαργαρίται, εἶναι ἀδάμαντες διὰ τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν· πρέπει νὰ τὰ φυλάττωμεν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Οἱ ῥηθέντες τύποι εἶναι ἡ ἐξέλιξις τῶν σπερμάτων ἀναλόγων τύπων, ὁποῦ ἀπαντῶνται εἰς τοὺς παλαιούς. Εἶναι δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς παλαιούς προτιμότεροι αὐτοῖ, πρῶτον, διότι δι' αὐτῶν ἐκφέρεται ἡ ἔννοια τῆς σχέσεως μὲ λέξιν χωριστὴν ἀπὸ τὴν τῆς κυρίας ἐννοίας, καὶ λαμβάνει συνειδησιν τῆς ἀκριβοῦς σημασίας τοῦ τύπου καὶ ὅστις ἀκούει καὶ ὅστις ὁμιλεῖ, δεύτερον διότι ὡς ἐκ τούτου εἶναι ὁ τύπος εὐληπτότατος, τρίτον διότι εὐκολώτατα κλίνεται αὐτὸς καὶ εἶναι εὐχρηστότατος, τέταρτον διότι τοιούτους ἀναλόγους μεταχειρίζονται καὶ ὅλαι σχεδὸν αἱ γλώσσαι τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης, καὶ πέμπτον διότι... διότι εἶναι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι σχηματισμοὶ, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζομεθα, καὶ οὕτως εἶναι γενήματα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἱστορίας μας. Καὶ ἡ τῶν τύπων λοιπὸν ἀνάλυσις εἶναι μιὰ ἐκτύλιξις, μιὰ ἀπλοποίησις, μιὰ πρόοδος, μιὰ ἀκόμη τελειοποίησις τῆς γλώσσης. Ἀλλ' ἢ διὰ τῆς ἀπλοποιήσε-

ως τελειοποίησις τῆς γλώσσης αὕτη ἔξακολουθεῖ καὶ εἰς τὸ στοιχεῖον ἐκεῖνο τῆς γλώσσης, τὸ ὁποῖον ἤθελεν ὠνομασθῇ συνάρθρωσις ἢ

ΣΥΝΤΑΞΙΣ *)

Π. ΒΕΡΓΩΤΗΣ.

*) Ἡ περὶ τῆς πραγματείας ἐξακολουθήσει ἐν τῷ ἐπομένῳ φύλλῳ. Σημ. Διευθ.)

ΟΙ ΠΑΔΟΒΑΝΟΙ

ΕΚ τοῦ εὐπατρίδου κερκυραϊκοῦ οἴκου τῶν Παδοβάνων, προσληφθέντος μεταξὺ τῶν εὐγενῶν Κερκύρας τῷ 1490, διέπρεψαν τρεῖς εἰς τὰ γράμματα. Καὶ οἱ τρεῖς ἐγεννήθησαν καὶ ἀπεβίωσαν εἰς τὴν Κέρκυραν· καὶ οἱ τρεῖς ὡς μητρικὴν γλῶσσαν ἐθεώρουν τὴν ἰταλικὴν καὶ οὐχὶ τὴν ἑλληνικὴν· καθότι ἐν Ἑπτανήσῳ τότε ἀρνησίπατρις δὲν ἐθεωρεῖτο ὁ ἀσπαζόμενος τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν, μάλις αὖ ἐκ τῆς μικρᾶς ἡλικίας ἐθήλαζον τὰ θέλγητρα τῆς ἰταλικῆς ἐξευγενήσεως, ὅπως παιδαγωγηθῶσιν εἰς τὰ τῆς Ἰταλίας γυμνάσια καὶ ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις συμπληρώσωσι τὰς σπουδὰς αὐτῶν.

Ὁ Νικόλαος Παδοβάνης ἐγεννήθη τῷ 1760 καὶ ἀπεβίωσε τῷ 1837. Οὗτος ἐγένετο γνωστός διὰ ἐπιγράμματά τινα λατινιστὶ καὶ ἰταλίστῃ καὶ διὰ ἐλεγείων ἰταλίστῃ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς μετακομιδῆς, ἀπὸ Μεσσήνης εἰς Ἑνετίαν, τῶν λειψάνων τοῦ γνωστοῦ ναυάρχου τῆς Ἑνετίας Ἀγγέλου Ἑμου. (1) Ἐτι δὲ ἐφιλοπόνησεν ἄλλα τινὰ μείναντα ἀνέκδοτα.

Ὁ Νικόλαος ἐτέκνωσε τὸν Ἱερώνυμον καὶ τὸν Ἀναστάσιον. Παρὰ τῷ λογίῳ πατρί των ἐδιδάχθησαν τὰ πρῶτα γράμματα καὶ τὰ σοῦρα τῆς ἐλευθερίου παιδείας. Ὁ Ἀναστάσιος ἔδειξε κλίσιν εἰς τὴν ποίησιν ἀλλὰ ἐγένετο γνωστός διὰ τὰς ποικίλας αὐτοῦ γνώσεις

(1) Τοὺς ἄθλους τοῦ Ἑμου ὕμνησε λατινιστὶ καὶ ὁ εὐπαιδευτὸς Ζακύνθιος Διονύσιος Ροΐδης. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Ροΐδου δὲν ἀναφέρει ὁ λόγιος ἀρχιεπίσκοπος κ. Νικόλαος ὁ Κατράμης εἰς τὰ ἀξιόλογα Φιλολογικά Ἀνάλεκτα Ζακύνθου. Ἐτι δὲ προσθέτομεν ὅτι ὁ Ροΐδης ἀπεβίωσεν ἐν Ζακύνθῳ τῇ 30 Ἰουλίου 1835 ἔτι 72 καὶ ὁ φιλόπατρις κερκυραῖος Σπυρίδων Σκορδίκης, ἀνὴρ λόγιος, διὰ κατὰ νεκρολογίας ἐγκωμιάσει τὸν Ἑμον. Ἐπάρχει δημοτικὸν τραγουδιὸν περὶ ἐπὶ ἀλλετο εἰς τιμὴν τοῦ Ἑμου—εἰρήνη ἐν Γασούρῳ

καὶ ἐθεωρεῖτο ἄριστος νομολόγος. Τὰς σπουδὰς αὐτοῦ περατώνσας εἰς Πίζαν, μετέβη εἰς Ῥώμην, ἐνθα ὁ Πάπας οὐ μόνον ὑπεδέχθη αὐτὸν λίαν εὐμενῶς ἀλλὰ καὶ ἔδωκε τὸν τίτλον τοῦ κόμητος καὶ διώρισεν αὐτὸν δικηγόρον della S. Ruota. Τὰς εἰδήσεις ταύτας ἐλάβομεν ἀπὸ τῶν γνωστῶν κερκυραίων λόγιον, δυτικὸν ἱερέα Φραγκίσκον Δι-Μέντον. Ὁ Ἀναστάσιος ἀκολού-

Κερκύρας ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ διακεκριμένου κερκυραίου ἱερέως Γεωργίου Α. Κοντοῦ—καὶ χάριν ἱστορικῆς ἀξίας καὶ γλωσσικοῦ μνημείου δημοσιεύομεν ὡς εἶνε εἰς τὸ ἀρχαῖον χειρόγραφον.

ΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΜΟΥ ΝΕΑ

Μὲ πόθο καὶ πολὺ σπουδὴν, ἄρχοντες, θεὲς νὰ ἀρχίσω,
Τώρα τοῦ Ἑμου νοθεταῖς, θέλω νὰ σᾶς κυρήξω,
Ποῦ Ἀλιτζέρη Τούνεζι, θέλει νὰ κατακαύσῃ,
Ἐβάλληκε καὶ παντελῶς, θέλει νὰ τοῖς ῥημάξῃ.
Καὶ τὸ χειμῶνα ὅλονε γέκει καὶ πενισάει,
Καὶ μέρα νύχτα γὰ νερά τῆς Μάλτας βολεττίζαει,
Μὰ ἤτουνε ζῖνα τὰ σκυλιὰ καὶ γλῶσσα ἡ τυράννα,
Ποῦ τοῦ Λεβάντε τὰ νησιά, σκληριὰ μεγάλη ἐκάνα,
Μὰ τότε ὁ Ἑμος, τὸ θεριὸ, τζῶκλεισε τῆς θαλάσσης,
Μικροὺς μεγάλους βάλθηκε, νὰ τοὺς σεκατακάψῃ.
Καὶ τὸν χειμῶνα ὅλονε τζάταρσις φανπρικάρει,
Καὶ ὅλο τ' ἀσκέρι εἰς τὴν γῆς μαύταις θὰ δεσπαρκάρει,
Πόμπαις, κανόνια, ἐτοιμάσε νὰ βγάλει μὲ τὰ σκέρι
Διὰ νὰ ῥημάξῃ παντελῶς χώρσις τῆς Ἀλιτζέρης,
Καὶ ἀκαρτερεῖ τὴν ἀνοιξὶ νὰ μ'πῇ τὸ καλοκαίρι,
Ὁ Ἑμος, νὰ ἔχῃ τὸν καιρὸ παντοτεινὰ γὰ χέρι.
Τι ἴσως καὶ φθάνει εἰς τὴν γῆς καὶ βάλλει τὸ ποδάρι.
Θὲς νὰ κρατήσῃ πόλεμον ὡς νὸν λέοντάρι.
Μὲ τὸ σπαθὶ γὰ χέρι του, θέλει νὰ πολεμήσῃ,
Τὸ αἷμα τὸ Ἀγαρινὸ γὰ γῆς θέλει νὰ χύσῃ.
Ὅτι ὁ Ἑμος τὸ θεριὸ καὶ τ' ἄξιον παλλικάρει,
Ἐκαμε καὶ τὸν τρέμουσι ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι.
Ὅτ' ἴσως καὶ ἀκούσουνε οἱ Τοῦρκοι τὸ ὄνομά του,
Τρέμουν σὰ φυλλοκλάμο, καὶ πένθου τοῦ θανάτου,
Ἄνδρες, γυναῖκες, τρέμουσι, καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ,
Τοῦ Ἑμου τοῦ ἐξάρχου τοῦ τῆς δυνάμει καὶ ἀνδρία.
Μὰ οἱ Τοῦρκοι, οἱ ἀγαρινοὶ, τὸ Ἀλλᾶ Ἀλλᾶ, κράζει
Τὸ Χόντζα βάνουν γὰ τζαμί καὶ δυνατὰ φωνάζει.
Καὶ ὅλοι τὸ Μεσέτη τους, γουργὰ παρακαλοῦνε,
Ἀπὸ τὸν Ἑμον λέοντα διὰ νὰ λυτροθοῦνε
Νύχτα καὶ μέρα γὰν Κιαπὲν πᾶνε νὰ προσκυνήσῃ.
Μὰ ὁ Ἑμος γέκει ἕτοιμος τὸ αἷμα τους νὰ χύσῃ.
Μὰ γέιλανε τοῦ βασιλῆα, γὰ πόλιν ἀπὸ τῆς γῆς,
Βοήθεια τοῦ χαλέβουνε οἱ σκῆλοι λιτωράνοι.
Μὰ ὁ βασιλεὺς, ποὺ ἐπὶ τῆς γῆς, δὲν ἐπὶ τῆς γῆς,
Ὅτ' εἶνε τραδιέραις τοῦ καὶ τῆς νύχτης προστάτοι.

ἔργον ὅτι ὄφει, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ μήτηρ μου... οἱμοὶ
καὶ πατέρα καὶ ἄς πείθομαι ὅτι ἔχασα τὴν σοφίαν
καὶ κληῖον ὡς βρέφος... ὦ! ναι! δὲν μ' ἀγαπᾷ
ὡς ἄλλοτε, δὲν μ' ἀγαπᾷ ὡς ὁ πάππος μου.

ΒΑΡΒ. Ὁ κύριος Μαρτίνας;... αὐτὸ εἶναι φυσικόν·
ἐπεὶ πῶς τὸν υἱὸν τοῦ, ὥστε δὲν ἔμπορει παρὰ
τὴν ἀγαπᾷ τὰ πλάσματά του. Αἱ! τί καλὸς γέρον!
καὶ τοῦ υἱοῦ τὸν ἴδῃ κάνει, λαμβάνει κακὴν ἰδέαν δι'
αὐτοῦ, δὲν τοῦ δίδει ἐμπιστοσύνην· εἶναι ἔτσι τραχὺς,
ἐκείνος... ἀλλὰ ἔχει καρδιά! Σαλασσινὸς τέλος
καὶ... Αἱ! καὶ ἂν ἐρχντάζετο μόνον τί τραβᾷ ὁ Ἑρ-
μῆς; Ἡρμῆς; ὁ ὅποιος εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ υἱοῦ τοῦ
πατρὸς μου. Θεέ μου, τί τρικυμία! καὶ τέλος πάν-
των ἐξ ἐπιστήης.

(ἀκολουθεῖ)

Γ. Κ. ΣΦΗΚΑΣ

Η ΓΛΩΣΣΑ

(Σελίμα. — Βλ. φυλ. 13)

ΣΥΝΤΑΞΙΣ

Ὁ κόσμος ἐστὶν οὐρανίου κόσμου τῶν οὐρανίων
σφαίρων καὶ ἀρετὴ εἶναι τὸ φῶς, ἔτσι
καὶ ἀρετὴ καὶ λόγου ἀρετὴ εἶναι ἡ καθαρά
ὕψις καὶ σαφηνεία. Σοφὸν τὸ σαφές. Αἱ ἀ-
ρεταὶ τῆς σοφίας πίπτουν ἐπὶ τοῦ λόγου
ἐξ ἀνάγκης τὸν στιλβόντα καὶ τῆς συν-
ταξίας (ὁμοίας καὶ τῆς μορφολογίας) ἡ ἀπλο-
πλοῦς καὶ αὐτὴ δὲ πάλιν προήλθεν ἐπὶ-
σὺν δὲ τὴν μεγαλειτέραν ἀνάπτυξιν τοῦ
κοσμοῦ καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων
ὡς πρὸς ἐπιστήμην παλαιῶν. Ἡράκλειος ἄ-
λλος μὲν ἔφη εἶναι ἀδιαφιλονεικῶς ἡ
ἀσφαλὴς ἐπιστήμη, ἐκτεταμένου δάσους ἀ-
νεκμάτου καὶ ὅποια πνέουν τὴν μνήμην καὶ
ἐκτετατὴν νόησιν. Ἐχουν αἱ μεταβολαὶ
ἐν τῷ λόγῳ των. Γενικοὶ τινες χαρα-
κτηρισμοὶ τοῦ λόγου, τῆς γλώσ-
σης ἔχουν βεβαιῶν, σχεδὸν μυστηριώδη, σχέ-
σιν μετὰ τὸν ὁργανισμόν τῆς
καρδίας. Περὶ τὴν ἀναλογία μεταξὺ τῶν
δεσποδῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν θεσμοθεσι-
ῶν τῶν λέξεων! Αἱ εἶναι ἔχει καὶ τοῦτον τὸν
δεσπότην ἢ μὴ μὲν ἀπὸ τῆς πραγματείας, νὰ ὑποδεί-

ξη ἐμπαρόδως ἀναλογίας μεταξὺ εἰδῶν ἀψύ-
χων καὶ εἰδῶν ἐμψύχων.

Ὅπως εἰς τὸν ὁργανισμόν τῆς παλαιᾶς
κοινωνίας ἦσαν τάξεις δεσπόζουσαι, τάξεις
δουλεύουσαι, ἔτσι καὶ εἰς τοῦ λόγου τῆς
τὸν ὁργανισμόν ἦσαν προτάσεις ἐπιβαλλό-
μεναι, προτάσεις υποτασσόμεναι. Αἱ προτά-
σεις συναρμολογούμεναι διεκρίνοντο εἰς δε-
σποίνας προτάσεις καὶ εἰς θεραπευτικὰς προ-
τάσεις. Ἐντεῦθεν ἡ τόση ποικιλία τῶν
πλοκῶν. ἀπ' ἐδῶ ἡ τόση τῆς Ἑλληνι-
κῆς συντάξεως στρυφνότης. ἀπ' ἐδῶ ἡ
ἐμπνέουσα πτόησις καὶ δειλίαν εἰς τὴν νό-
ησιν πολὺπλοκος περιόδιχὴ μορφή τοῦ
λόγου. Ἀφοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἀνθρώπινον ἐ-
προόδευσε, τὴν προσοχὴν τοῦ πλέον ἔστρε-
ψεν ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν διαμόρφωσιν τοῦ
λόγου εἰς τι ἐσωτερικόν, τὸ ὅποιον ἦτον
πλέον ἡ ὥρα δι' αὐτοῦ τοῦ λόγου ν' ἀ-
ποκαλυφθῇ. Ἐλαβε πλέον νέαν φορὰν τὸ
πνεῦμα ὁμαλωτέραν, εὐθυτέραν, ὀρθοτέραν.
Ἐχορέσθη καὶ ἐκουράσθη πλέον τοῦτο νὰ θε-
ωρῇ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ λόγου, καὶ ἐ-
κινήθη νὰ ἰδῇ τὴν ἐντὸς αὐτοῦ δυναμέ-
νην νὰ ἐνθρονισθῇ θεότης — τὴν βαθυτέραν
ἐννοιαν τῆς οὐσίας τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ, αὐτοῦ τοῦ
πνεύματος τὴν πλατυτέρου τινὸς ὀρίζοντος
λογικότητος.

Ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος ἡ ἀνακαινι-
ζομένη κοινωνία εἶχε πλέον λάβει συνεί-
δησιν τῆς ἀπολύτου τῆς ἀπείρου ἀ-
ξίας καθ' ἑνὸς τῶν μέλῶν τῆς, καὶ με-
τὴν μεγάλην τῆς ἐνθερμον ἀγκάλην ἐπε-
ρίλαβεν ὁμοίως δούλους καὶ ἐλευθέρους, ὡς
τέκνα ἐπίσης προσφιλῆ, καὶ ἠθέλησε γεν-
ναῖον τι, ἠθέλησε καθ' ἑν ἀπὸ τὰ μέλη τῆς
νὰ λαλῇ οὕτως, ὥστε οἱ πόθοι τοῦ, οἱ λο-
γισμοὶ τοῦ χωρὶς χρονοτριβὴν εἰς τοὺς ὁ-
μοίους τοῦ νὰ ἦναι νοητοὶ καὶ αἰσθητοί.
Ἡθέλησε δὲ τοῦτο ἐπιμόνως, διὰ τὸν μέγαν
λόγον, ὅτι δούλοι καὶ ἐλεύθεροι εἶχαν
πλέον ὅλοι κηρυχθῇ εἰς τὰ τετραπέρατα
τοῦ κόσμου ἀδελφοί. Ἡθέλησε τὸ πνεῦ-
μα, καθὼς μετὰ ἀστραπῆς γοργότητα διαβι-
βάσκονται, σχεδὸν ἐκσφενδονῶνται ὄγκοι καὶ
εἰδήσεις, μετὰ τὴν αὐτὴν γοργότητα ἐννοιαί,
ιδεαὶ νὰ ἐκτοξεύωνται ἀπὸ κεφαλὴν εἰς κε-
φαλὴν, ἠθέλησε ἀστραπῶν αἰσθημάτων καὶ
πάθη νὰ ἐμπνέωνται ἀπὸ καρδίαν εἰς καρ-
δίαν. Ἐπεὶ τὸ φάσμα τῆς γραφῆς πε-
ριόδου (ὅπως ἡ θεὰ τοῦ παμπαλαίου
τύπου) ἦταν διὰ τὸ νεώτερον πνεῦμα τὸ ἀνα-

φαινόμενον αινίγματος εἶδος· νεφέλωμά τι. Τὸ εὐτραφέστερον πνεῦμα τῶν νεαρωτέρων γενεῶν δὲν ἔμεινεν ἀργόν· ὅπως ἀπὸ τὸν τύπον, ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὴν περίοδον ἐζήτησε λογοδοσίαν τοῦτο, καὶ ἀνελύθη ἡ περίοδος, ὅπως ἀνελύθη καὶ ὁ τύπος. Αἱ προτάσεις ἔλαβαν τὴν ανεξαρτησίαν των, καὶ ἀνέπνευσαν. Καὶ πλέον ὄχι σύνθεσις, ὄχι, ἀλλ' ἀνάλυσις· ὄχι πλέον περιπλοκαί, πλεκτάναι λόγου, ἀλλ' ἀπλότης· ὄχι πλέον υποτάξεις, ἀλλὰ παράταξις· ὄχι πλέον μακροσκελεῖς, δυσκίνητοι περίοδοι, ἀλλὰ μικρὰ εὐτροχα ὀχήματα προτάσεων· κἀνείς πλέον μόχθος καὶ χρονοτριβή, ἀλλ' εὐκολία καὶ σπεῦσις. Τὸ πνεῦμα ὠρίμασε καὶ θέλει ἐξ ἅπαντος εἰς τὴν παλαιωθεῖσαν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων σύνταξιν νέαν, νέαν σύνταξιν εἰς τὴν παλαιωθεῖσαν κοινωνίαν τῶν λέξεων. Θέλει τοῦτο, νὰ διαμελισθοῦν τὰ μεγάλα ψωμιά τῶν περιόδων εἰς μικρὰ κομμάτια, διὰ νὰ δύνατ' εὐκολώτερα νὰ τὰ μεταβάλλῃ εἰς χυλόν, εἰς χυμὸν ὁ στόμαχος, ὁ ὀργανισμὸς τῆς νοήσεως. Ἀπ' ἐδῶ τὸ ἀναλυμένον, τὸ κομματικὸν ὕφος, εὐληπτότερον ἀπὸ τὸ ὕφος τῶν παλαιῶν, ἐπομένως χρησιμώτερον, ἐπικρέμει τὸ τελειότερον, ὅταν εἰς τὴν ὀρθὴν τῆς ὁψιν θεωρῇ ἢ ἡ γλῶσσα—ὅταν θεωρηθῇ ὡς ὁ ρ γ α ν ο ν, ὄχι ὡς ἔ ρ γ ο ν· ὅταν δηλ. ἡ υφὴ, ἡ μορφή αὐτῆς δὲν θεωρηθῇ ὡς κατασκευὴ αὐτοτελεῦς μνημείου κατὰ τὰς ἀρχιτεκτονικὰς τοῦ ἀναλογίας, ἀλλὰ θεωρηθῇ ὡς ἐστία ἀκτίνων ζωογόνων, ἀκτίνων ὁπεῦ χύνουν εἰς τοὺς ἐγκεφάλους λαμπρὸν φῶς, εἰς τὰ στήθη πῦρ θερμαντικόν.—Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἐξέλιξις, ἡ τοιαύτη ἀπλοποίησις τῶν φάσεων τῆς γλώσσης δὲν σταματᾷ ἕως ἐδῶ· προχωρεῖ· ἐξακολουθεῖ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀναμορφωτικῆς τῆς ἀπλοποιήσεως καὶ εἰς ἐκείνην τῆς γλώττης τὴν ἀνάπτυξιν κ' ἐμφάνισιν, ἡ ὁποία καλεῖται

ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΑ.

Ἔως ἐδῶ περὶ φύσεως, τρόπον τινά· τώρα περὶ τέχνης. Ἔως ἐδῶ τὸ ἀτακτον, τὸ ἄμετρον. Εἰς τὸν τεχνικὸν μόνον λόγον ἀρχίζει νὰ ἐκτυλίσσεται ρυθμοειδές. Τὸ νὰ λαλῇ τις ἐν γένει ἀσκόπως πως, τὸ νὰ μὴν ἔχῃ δηλαδή ὁ λόγος μὲ τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην διαμόρφωσιν αὐτοῦ ἀναλογον σκοπὸν, τοῦτο εἶναι φύσις τις. Τὸ νὰ ὁμιλῇ τις δὲ σκόπως, ἥτοι τὸ νὰ περιμέ-

νη τις ἐλλόγως τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον ἀποτελεσμα ἀπὸ τοιαύτην ἢ τοιαύτην συναρμολόγησιν ἐκφράσεων, τοῦτο εἶναι τέχνη. Ἡ δὲ καθαυτὴ τέχνη εἶναι ἡ ποίησις. Αὕτη μάλιστα εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν τέχνη. Τότε φθάνει εἰς τὴν ἀκμὴν, εἰς τὴν ἀνθυσίν της ἡ τέχνη ὅταν φανῇ, ὅτι ἔλαβε τὴν ζωηράν, τὴν ἀπλὴν ὁψιν τῆς φύσεως. Ἡ τέχνη εἶναι υπέρροχός τις φυσικότης τῆς φύσεως. Μᾶς ἀπομακρύνει κάπως ἀπὸ τὴν φύσιν ἡ τέχνη, πλὴν διὰ νὰ μᾶς ἐπαναφέρῃ εἰς αὐτήν· ἀλλὰ καὶ υπεράνω αὐτῆς. Ἡ τελεία ποίησις μᾶς ἐπαναφέρει εἰς τὸν λόγον τὸν πεζόν. Ἐχει αὕτη, μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὸ ἀβίαστον, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἀρετὴν τοῦ λόγου ὅλην τοῦ πεζοῦ. Εἶναι φῶς τι ἡ τέχνη περιχυόμενον εἰς ὅλον τὸ ἔργον, χωρὶς ποσῶς νὰ φαίνεται αὐτὸ τὸ φῶς τὸ καθαυτό. Τότες φθάνει εἰς τὴν δόξαν της ἡ τέχνη ὅταν, ἀπὸ ἔρωτα πρὸς τὴν ὑπαρξιν τοῦ πλάσματος της, φθεῖρῃ κατ' ὀλίγον ὅλην της τὴν ὑπαρξιν καὶ τελειωθῇ ὡς μάρτυς, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἀφανισθῇ. Ἡ τέχνη εἶναι μεγαλοπρεπὴς ἀεροειδὴς κρύσταλλος κατόπτρου ἐξαισίου, ὅστις ὅσω εὐγενέστερος, ὅσω πλέον ἀκηλίδωτος, τόσω μᾶλλον καθίσταται ἀόρατος, ἐνῶ δεικνύει εὐχρωμοτέραν, στυλπνοτέραν, τόσον εὐσύνεπτον τὴν ἀντικειμένην φύσιν. Μεταξὺ θεωροῦντος καὶ θεωρουμένου δὲν φαίνεται τίποτε νὰ μοσολαβῇ. Τοῦτο εἶναι τῆς τέχνης τὸ μυστήριον. Ἡ διάνοια, ὡς τι ἐσωτερικὸν διὰ τῆς γλώσσης ἐξωτερικευόμενον, εἰς τὴν τελειότητα ταύτην σκοπὸν ἔχει ἀνέκαθεν νὰ φθάσῃ. Λοιπὸν ὁ λόγος ὁ ποιητικῶς ἔμμετρος εἶναι τι λογικῶς πρότερον τοῦ λόγου τοῦ πεζοῦ. Ὁ λόγος, βλέπομεν, εἶναι κίνησις τις. Ὁ λόγος ὁ ἔμμετρος εἶναι τις κίνησις ἰδία. Ἡ καθαυτὴ ἐλευθερία τῆς κινήσεως τοῦ λόγου ὡς παραστάσεως καὶ ὡς φθόγγου, ὡς ἤχου υπάρχει εἰς τὴν ποίησιν. Ἐκεῖ καὶ τὰ δύο σοιχεῖα παρὰ στασις καὶ φθόγος διαμορφώνονται κατὰ τοὺς ἰδίους καθ' ἑνὸς νόμους. Ἐλευθερία δὲ δὲν εἶναι ἡ καθ' οἷανδήποτε φορὰν ἀχαλίνωτος κίνησις, ἀλλ' εἶναι ἡ κίνησις ἐκείνη ἡ προσδιοριζομένη κατὰ πᾶν βῆμα ἀπὸ τὴν φύσιν, ἀπὸ τὴν οὐσίαν αὐτὴν τοῦ κινουμένου· ὥστε ἡ ἄκρα ἐλευθερία κινδυνεύει νὰ ᾔται εἶδος τι ἐσχατοῦ περιφροσύνης, ἀκαταμάχητου ἀνάγκης

Τὴν ἐλευθερίαν του δύναται νὰ φθάσῃ ὁ λόγος, ὡς φθόγγων σύστημα, ἐνδεδυμένος τὰ δεσμά τοῦ ρυθμοῦ. Ἡ ἐλευθερία δὲν ἀναιρῶνται εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀνέσεως, ἀλλ' εἰς τοὺς θορύβους τῶν ἄκρων συγκρούσεων. Ὁ Λεωνίδας, εἰς τὰς Θερμοπύλας ἰγωνιζόμενος, κατὰ θαρβάρων παλαίων, ἀναδεικνύεται κατ' ἐξοχὴν ἐλεύθερος. Κατ' ἐξοχὴν ἐλεύθερος ἀναδεικνύετ' ὁ Σωκράτης πίνων εἰς τὸ δεσμωτήριον τὸ κώνειον. Ὅπως δὲ ἡ θαρύτης εἶναι ὁ νόμος τῆς ὕλης, ἡ ἠθικότης, ὁ νόμος τοῦ πνεύματος, ὁμοίως ἡ μουσικότης εἶναι ὁ νόμος τῶν φωνῶν τῶν λέξεων, τῶν φθόγγων. Ἡ μουσικότης εἶναι τὸ εἶδος τῆς ἐλευθερίας τῶν. Οἱ φθόγγοι τότε πανηγυρίζουν τὴν καλλίστην ἰδεολογοποίησίν των. Ἡ μουσικότης τῆς λέξεως δὲν δύναται νὰ φθάσῃ πέραν τῆς ἀσχηρημένης μορφῆς τοῦ ρυθμοῦ, πέραν τῆς συγκεκριμένης μορφῆς τῆς παραστατικότητος, τῆς ἀμέσου μιμήσεως (κατὰ πεποιημένον), τῆς μιμήσεως τῆς ἐμμέσου.

Νόμος δὲ εἶναι ὁ ρυθμός, διότι, ὅπου αὐτὸς φανῇ, φθείρεται τὸ τυχαῖον, ἀφανίζεται τὸ ἀτακτον, τὸ ἄμετρον. Ἐπειτα καὶ τῶν παραστάσεων τοὺς συνδυασμοὺς τοὺς κυβερνοῦν νόμοι καὶ αὐτοὺς, πρὸς ἀποτελέσειν αἰσθητικῶν τρόπων τινὰ συναρμογῶν, ἤτοι φανταστικῶν καὶ αἰσθηματικῶν ἐκτυλίξεων καὶ ἐνοτήτων. Ὁ λεκτικὸς ρυθμός εἶναι ἡ ἀναγωγή τῶν διαφορῶν εἰς ταυτότητα. Ὁ ρυθμός κινεῖ κατὰ τινὰ τάξιν τὴν ψυχὴν τὴν ἀφαρπάζει εἰς τὴν πορείαν του καὶ ἐπιχαρίτως τὴν χορεύει. Ὁ ρυθμός εἶναι ἡ ὀργή τις ἢ φαίδρα τῶν συλλαβῶν. Εἶναι οὗτος γνωρίμων τι, φιλικὸν εἰς τὴν ψυχὴν. Ἡ ψυχὴ, μὲ τὸν ρυθμὸν συναντωμένη, ἀπροσδοκῆτως συναντᾷ τι ἴδιον, τοῦ ἑαυτοῦ τῆς μέρους εὐγενές. Εἰς τὸν ρυθμὸν βλέπει μάλιστα τὸν κόπον τῆς ἡ ψυχῆ καὶ ἱλαρύνεται. Χαίρει, ὅτι ἐρχομένην ἐξωθεν πάλιν πρὸς αὐτὴν βλέπει τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς οὐσίαν. Διὰ ταῦτα συγκινεῖται, μεριδιᾷ μὲ τὸν ρυθμὸν δονουμένη ἡ ψυχὴ, ὅπως μεριδιάμα ἀρσενάζει τοῦ βρέφους ὅλην τὴν ψυχὴν, ὅταν εἰς τὰς μητρικὰς ταλαντεύεται παλάμας.

Αἱ εὐγενέστεραι, αἱ ὑψηλότεραι ἀγαλλισσεις καὶ πικρίας τοῦ εὐμεταβλήτου κόσμου τούτου, ἐνδεδυμένα εὐσυνόπτους ρυθμικὰς λέξεων πλοκάς ὡρισμένων διαστάσεων, εἶναι οἱ στίχοι. Ὁ στίχος, τοῦ στίχου τὸ μήκος ἔχει λόγον τινὰ μὲ τὴν διάρκειαν

τῆς ἀναπνοῆς· εἶναι ἴσως οὗτος υποπολλαπλάσιον αὐτῆς. Ὁ στίχος ἔχει τι κοινὸν μὲ τοῦ ἀλόγου τὸ κάλπασμα· μὲ τὸ ἐκ διαλειμμάτων λάλημα νυκτερινῶν τινῶν φωνῶν, πτηνῶν· μὲ τὴν αὐξάνουσαν καὶ ὀλιγοστεύουσιν ἤχησιν τῆς εισπνοῆς καὶ τῆς ἐκπνοῆς τοῦ ὕπνου· μὲ τὴν φορὰν τοῦ συστήματος τῶν ἀλλεπαλλήλων κυμάτων τῆς θαλάσσης. Εἶναι τεταγμένη τις πλημμυρίς καὶ ἄμπωτις φθόγγων· τοῦ ἀέρος κυματισμός τις εὐτακτός, φέρων φάντασμα καὶ αἴσθημα.

Ἐχει τι περιοδικὸν ὁ στίχος· ἔχει ἐπ' ἀνοδὸν εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ἡ εὐθεῖα γραμμὴ ἔχει τι πάντοτε ἐκτὸς τοῦ ἑαυτοῦ τῆς· δὲν ἐπανερχεται εἰς τὰ ἴχνη τῆς. Ἡ καμπύλη κλίνει ἀκατάπαυστα πρὸς τὸν ἑαυτὸν τῆς, τὸν ἐπανευρίσκει συσπειρωμένη, καὶ ἀναπαύεται ἀποτελοῦσα κύκλον, σχῆδιον αὐγοῦ. Ὁ πεζὸς λόγος, ὡς κίνησις, ὡς σχεδὸν ρυθμός, εἶναι ἡ εὐθεῖα γραμμὴ· ὁ στίχος εἶναι ἡ καμπύλη, ὁ κύκλος. Ὁ στίχος ἔχει τι τῆς περιστροφῆς, τῆς περιφορᾶς τῶν ἀστέρων. Ὁ ποῦς, τὸ μέτρον, περιστρεφόμενον εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἐπικυκλούμενον, ἀποτελεῖ τὴν τροχίαν του, τὴν περιφορὰν του. Ἡ περιφορὰ του αὕτη εἶναι ὁ στίχος. Ἐπαναλαμβάνομένη ἡ περιφορὰ τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον γεννᾷ τὰ ἔτη, ἐπαναλαμβάνομένη ἡ περιφορὰ τοῦ ποδὸς, τοῦ μέτρου γεννᾷ τοὺς στίχους.

Τὰ διαστήματα τῶν ποδῶν τῶν στίχων ἔχουν ἀναλογίαν τινὰ μὲ τὰ διαστήματα τὰ κατὰ μῆκος τῶν κλάδων τινῶν δένδρων· μὲ τὰ διαστήματα τῶν ρόζων, τῶν ὄζων αὐτῶν· μὲ τ' ἀποστήματα τῶν πετάλων τινῶν ἀνθέων. Οἱ στίχοι εἶναι ὡσὲν λεκτικοὶ χρυσταλλοὶ γινόμενοι ἀπὸ συλλαβῶν σύμπηξιν. Οἱ στίχοι ἔχουν μέτρον τι ὡσανεὶ φυσικόν. Ἐχουν μέτρον τι ὅπως αἱ συστάδες τῶν σταχύων, τῶν κυπαρίσσω, τῶν καλάμων, τῶν κρίνων.

Ἡ γλῶσσα, ὅπως εἰς ὅλας τὰς ἄλλας φάσεις, ἔτσι καὶ εἰς τὴν στιχουργίαν ἀπλοποιήθη. Ἀπλοποιήθη καὶ διὰ τῆς ἐξισώσεως ὡς τῶν συλλαβῶν. Ἡ ἀπλοποίησις εἶναι διπλῆ. Ἀπλοποιήσας ὡς πρὸς τὸν χρόνον· διὰ τοῦτο δὲν ἔχομεν πλέον μακρὰ καὶ βραχέα· ὅλα εἶναι ἰσάκεα· ἀπλοποιήσας ὡς πρὸς τὴν προφορὰν (ἐκφώνησιν)· διὰ τῆς διακρίσεως εἰς τὴν προφορὰν, εἰς τὴν ἐκφώνησιν τῶν σημείων ι, υ, ει, ἦ, ῆ, ῆ, ῆ, υι, οι κ.τ.λ.

Αἱ σημειογραφικαὶ αὗται διακρίσεις, αἱ διαφορότητες αὗται, μετὰ τόσους αἰῶνας, ἔπαυσαν νὰ ἔχουν τὸν λόγον των. Πᾶς θεσμός, μὴ ἔχων πλέον λόγον υπάρξεως, καταργεῖται. Προτείνομεν τὴν κατάργησιν αὐτῶν. Ὁ τόσος πολύτιμος καιρὸς, ὅστις κατασπαταλᾶται εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν διακρίσεων τούτων, θὰ ἐξωδεύετο τότε εἰς ἀπόκτησιν μεγάλης πληθύος γνώσεων πραγματικῶν. Εἶναι ἀπίστευτος τῆς πνευματικῆς κινήσεως τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας ἡ πρόοδος, ἣτις θὰ ἐγεννᾶτο ἀπὸ τὴν κατάργησιν τοιοῦτου ἀχρήστου θεσμοῦ. Σύμπτωμα τοῦ θριάμβου τῶν ἐν γένει φιλελευθέρων, τῶν προοδευτικῶν ἰδεῶν εἰς ἡμᾶς θὰ ᾔηται ἡ θαρραλέα παραδοχὴ τῆς ἀπλουστερας σημειογραφίας. Ἡμεῖς δὲν διστάζομεν νὰ δώσωμεν τὸ σύνθημα εἰς τοῦτο· ἐξαλείφομεν κατὰ πρῶτον τὸ σημεῖον τοῦ ἐξατμισθέντος πλέον δάσεος πνεύματος τοῦ ἀρκτικού ὕψιλον.

Ἀφοῦ κατήργησεν ὁ χρόνος τὴν διάκρισιν τῶν μακρῶν καὶ τῶν βραχέων λεκτικῶν μορίων του, κατέρρευσε καὶ ὅλος ὁ κόσμος τῆς παλαιᾶς στιχουργίας. Καὶ πλέον δὲν ἔχομεν χρονικὸν ρυθμὸν· ἔχομεν ρυθμὸν τόνικόν. Οἱ παλαιοὶ ὡς βάσιν τοῦ ρυθμοῦ εἶχαν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον, τὸ περισσότερον καὶ τ' ὀλιγώτερον τοῦ χρόνου, τῆς ἐκτάσεως. Ἡμεῖς οἱ νεώτεροι ὡς βάσιν τοῦ ρυθμοῦ ἔχομεν τὸ περισσότερον καὶ τ' ὀλιγώτερον τοῦ τόνου, τῆς ἐντάσεως. Οἱ παλαιοὶ τὸ ποσὸν, ἡμεῖς τὸ ποιόν. Ἡ βάσις τοῦ παλαιοῦ ρυθμοῦ ἦτον υλικώτερόν τι, ἡ διάρχεια· ἡ βάσις τοῦ σημερινοῦ ρυθμοῦ εἶναι τι πνευματικώτερον, ἡ δύναμις. Ὁ τόνος ἔχει στενοτέραν σχέσιν μὲ τὴν διεγερτικότητα τῆς ψυχῆς. Ὁ τονικὸς ρυθμὸς ἐξυπνᾷ μᾶλλον τὴν ψυχὴν· τὴν κρατεῖ εἰς ἐγρήγορσιν. Ὁ τόνος ἔχει περισστέραν σχέσιν μὲ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Ὁ καιρὸς ὅπως ἐτυντόμευσε πᾶν διάστημα, ἔτσι ἐσυντόμευσε καὶ τὰς συλλαβάς. Ὁ λόγος ὁ παλαιὸς ἦτον κατὰ τὴν κίνησιν του ἀναπαυτικώτερος. Τώρα σπεύδει εἶναι πολυάσχολος. Ἐάν που σήμερον σώζωνται ἔχνη χρονικοῦ ρυθμοῦ, οὗτος εἶναι στοιχεῖον δευτερεύον, υποτεταγμένον εἰς τὸ κύριον, εἰς τὸν ρυθμὸν τὸν τόνικόν.

Ἐνῶ δὲ κατηργεῖτο ἡ μακρότης τῶν φωνήεντων, διότι κάπως γεννᾷ τινὰ χασμωδίαν αὕτη, ἔπρεπεν ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος νὰ διασωθῇ τὸ μέσον ἐκεῖνο, διὰ τοῦ ὁποῦ ἀπο-

φεύγεται αὕτη, καὶ συντομία ἐπιδιώκεται. Τὸ μέσον εἶναι ἡ συνίζησις, καὶ διετηρήθη αὕτη πράγματι εἰς ἡμᾶς.

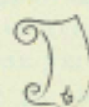
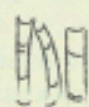
Ἀλλὰ τί εἶναι χασμωδία;—Ἐκφράζομεν τὴν ἰδέαν μας. Ἡ ὕλη τρόπον τινα τῆς φωνῆς εἶναι τὸ φωνήεν, εἶδος δὲ ταύτης, ποίωσις αὐτῆς, τὸ σύμφωνον. Τὸ ἄμορφον υλικὸν τοῦ φωνήεντος, ποιοῦται, εἰδοποιεῖται, διαμορφώνεται ἀπὸ τὸ σύμφωνον (π.χ. αἱ ρίζαι ρ-Α-γ-, ρ-Α-ζ-, ρ-Α-φ-, γρ-Α-φ-, φρ-Α-γ-, φρ-Α-δ-, ρ-Α-ν- [ραῖνω] κ.τ.τ.). Τὸ σύμφωνον ἀποτελεῖ τὰς διακρίσεις, τοὺς περιορισμούς, τὰ ὅρια τῆς ἀορίστου ἐκτάσεως τοῦ φωνήεντος. Ἡ παρουσία τοῦ φωνήεντος, χωρὶς τὴν συντροφίαν τοῦ συμφώνου, ἀποτελεῖ φωνῆς ἀνάρθρου εἶδος. Τὸ ἐνάρθρον τῆς φωνῆς συνδέεται μὲ τὸ σύμφωνον. Τὸ φωνήεν εἶναι ὥσανεὶ συνεχές τι, τὸ σύμφωνον, διακεκριμένον· ἐκεῖνο ἀφηρημένον, συγκεκριμένον τοῦτο. Ἡ χασμωδία πιθανὸν νὰ λαμβάνη ὑπόστασιν ἀπὸ τὴν εὐαισθησίαν καὶ τοῦ ἀκουστικοῦ νεύρου καὶ τῆς ψυχῆς. Ἴσως τὰ ἡχητικὰ κύματα τῶν φωνήεντων, ἀσχημάτιστα, κινοῦνται νωθρῶς καὶ προσβάλλουν χαλαρῶς καὶ ἀτάκτως τὸ ἀκουστικὸν νεῦρον. Ἡ δὲ ψυχὴ καὶ ὡς ἐκ τούτου μόλις ἐρεθίζεται, μόλις διεγείρεται· ἀλλὰ καὶ ἀνεξαρτήτως τούτου, συνειθισμένη ἀπὸ τὰ συμπλέγματα τῶν φωνήεντων καὶ συμφώνων νὰ δέχεται κομιζόμενα τὰ νοήματα, ἐξαφνίζεται ἴσως ὅταν βλέπη, ὅτι ἔρχονται ὁλομόναχα τὰ φωνήεντα, καὶ ἀνησυχεῖ· φοβεῖται μήπως εὐρεθῇ εἰς χάος τι ἀνοίας, εἰς τὴν ἔρημον τῆς ἀοριστίας, τῆς ἀσημότητος τῆς φωνῆς. Τὰ ἐπιφωνήματα, ἐκφράζοντα ἀορίστους αἰσθήσεις, ἀποτελοῦνται ὡς ἐπιπολὺ ἀπὸ φωνήεντα ἢ καὶ ἀπὸ δασυσμούς. Τῶν φωνήεντων ἡ συνδρομὴ βυθίζει τὴν ψυχὴν εἰς ἀτονίαν, ἀκηδίαν· εἰς ἀθυμίαν, μελαγχολίας εἶδος. Ἐνδέχεται νὰ βλέπη αὕτη, ὅτι πλησιάζει τὰ σκοτεινὰ ὅρια τῆς βωβότητος καὶ τῆς σιωπῆς. Τοιαύτη ἡ χασμωδία, τὴν ὁποίαν τρέχουσα καταδιώκει ἡ συνίζησις.

(ἐξακολουθεῖ)

Π. ΒΕΡΓΩΤΗΣ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

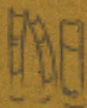
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΑΙ.Σ.3.41Φ5.0022

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
Νίκος Καραγιάννης
9/10/2020

ΕΤΟΣ Β'.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1885

ΦΥΛΛ. 16

Ο ΑΛΗΘΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ

ὑπὸ ἱστορικὴν, κριτικὴν καὶ λογικὴν ἔρευναν

ΑΦΟΥ παρήλθον τὰ περὶ τοῦ νοομάντεως Ἀγγλοῦ Κόμπερλανδ καὶ τῶν medium διασκεδαστικὰ ἐν Παρισίοις μαντεύματα, περὶ ὧν ἐγκαίρως ἡ ἐν Ἀθῆναις φίλη ἐφημερίς «Ἀκρόπολις» μᾶς ἀνεκοίνωσεν ἱκανὰς πληροφορίας, ὀλίγον μετὰ τοῦτον χρόνον (11 Ἰουλίου 1884) μᾶς κατέστησεν ἐνημέρους ὅτι τὸ πρῶμα τοῦτο ἔλαβε σοβαρώτερον χαρακτῆρα διότι εἰσαχόμεθα ὄχι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἀλλ' ἐπιστομονικῶς εἰς τὴν τοῦ πνευματισμοῦ καὶ τοῦ μαγνητισμοῦ πύξιν θεωρουμένην κατὰ τὴν Ἀκρόπολιν «ὡς μίαν» ἐκ τῶν συνηθειῶν καὶ ἀδυναμιῶν τοῦ παρελθόντος, «τὸ ὅποσον, ὅτε πλέον κλίνει πρὸς τὴν δύσιν του δὲν ὑπολείπεται εἰμὴ ἡ κατεδάρισις τῶν τελευταίων ἐπιτομωρόπων τοῦ οικοδομήματος τῶν προκεκληρηγμένων 18 αἰῶνων ὅπως φάσῃ εἰς τὸν ἀπόλυτον καὶ ὑψαλτὴν μηδενισμόν· μανθάνομεν δ' ὅτι ὁ αἰὼν ἡμῶν παραλείπεται καταλείπων ἐποχὴν σκοποῦσαν ἐνὰ καταστροφή πᾶν ὅ,τι ἐδημιούργησαν οἱ προκάτοχοι αὐτῆς.»

Καὶ λοιπὸν ἐκ τῆς πίσεως ταύτης ἐδόθη ἀρκετὰ ἐκκλητικὴ ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ πνευματικὴ κίνησις δι' ἐπιστομονικῶν πειραμάτων, ἐξ ὧν προέκυψαν ὑπερφυσικὰ θεάματα διότι τράπεζαι καὶ καθέδραι ἐκινήθησαν ἐρχόμεναι ὡς εὐνοῖα, χεῖρες φωτεινὰ διαγράψαν κύκλους ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ, σφίγγουσαι μύλιναν ἐν φιλικῷ χαίρετισμῷ τὴν παγωμένην χεῖρα ἐμφόβων σοφῶν! Ἐντεῦθεν δὲ πάλιν ἀναβίωσαν τὰ κοιμώμενα ἐπὶ τριακονταετίαν τραπέζακι, ἀλλὰ τώρα τρίποδα

κατὰ μίμησιν τῶν ἀρχαίων μαντείων ὥς ἐάν δὲν ἐνίσχυντο ὅλα ταῦτα ὑπὸ τῶν ἐπιστημονικῶν πειραμάτων ἤθελον ἐκληφθῇ ὡς σημεῖα τῶν καιρῶν θαιμασὰ καὶ ὡς φαντάσματα περὶ ὧν καὶ αὐτὸς ὁ φιλόσοφος Πλούταρχος ἠναγκάσθη ὅπως ποιήσῃται μνείαν ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος (Κερ. ΖΓ').

Καὶ ὅμως πρὸ δύο περίπου μηνῶν ὁ μὲν παρ' ἡμῶν ἐπιστήμων γηραιὸς χημικὸς Ε. Λάνδερερ ἀπιστῶν ἀπέκάλυπεν αὐτὰ διὰ τῆς δημοσιότητος τοῦ τύπου «Ψεῦδη», ἴσως φαίνεται ὅτι ἐκ τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν πειραμάτων αὐτοῦ οὐδεμία παρήχθη κίνησις, ὁ δὲ διακεκριμένος Γάλλος συγγραφεὺς Leo Quesnel καταμυκτηρίσας πρὸ τριῶν ἐτῶν τοὺς ἐν Ἀγγλίᾳ πνευματιστὰς κατέταξεν ἀνεπιφυλάκτως αὐτοὺς εἰς τρεῖς κατηγορίας, εἰς ἀγύρτας, εἰς ἀσθενεῖς τὴν διάνοιαν καὶ εἰς θύματα τῆς ἀπάτης. Ἐπομένως ἡ ἐπιστήμη παρ' ἡμῶν, πρὸς λύπην τοῦ συντάκτου τῆς Ἀκροπόλεως πάλιν ἄφησε τὸ ζήτημα πεωρισμένον εἰς τοὺς θεολόγους καὶ τοὺς ψυχολόγους. Ἀλλ' ἰδοὺ μετὰ μῆνα περίπου (ὅρα φυλ. Ἀκροπόλεως 15 Αὐγούστου) ἔρχεται ὁ κ. ΔΟΜΙΝΟΣ, ὁ ὅποιος διὰ μακρᾶς διατριβῆς ἐν πολλοῖς φύλλοις τῆς Ἀκροπόλεως ἐξηκολούθησεν ἐπὶ μῆνας μέχρι τῆς 7 Νοεμβρίου 1884 ἀνακινῶν τὸ περὶ πνευματισμοῦ ζήτημα, ὡς φαίνεται ὅτι ἐκ τῆς αὐτῆς πνευματικῆς πηγῆς ἀρύεται καὶ αὐτὸς τὰς ιδέας καὶ ὁ αὐτὸς διοράται σκοπός.

Ὁ πνευματισμὸς λοιπὸν τοῦ κ. Δομίνου, (ὁ ὅποιος δὲν εἶναι νῦν καὶ μόνον ἐν Ἀγγλίᾳ ἀλλ' ἀρχαιότερος ἐν Ἀμερικῇ) ὡς καὶ οὗτος αἰσθάνεται, θεωρεῖται ὑποπτός ἐν Ἑλλάδι. ὅτι ὅμως κατ' ἐμὲ διότι εἶναι ψεῦδός, ὡς δηλοῖται ὁ κ. Λάνδερερ, ἀλλὰ διότι ὁ κ. Δόμινος δὲν ἀφίνει τὴν ἐπιστήμην μόνην ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι τῶν φώτων, ὅπως ἀσχοληθῇ εἰς τὰ πειράματά

του εἰς τὴν ζωὴν. Τούτου δὲ γενομένου, ῥόφημα ἐκ χλυαροῦ γάλακτος τῷ προσεφέρθη, ὅπερ εὐχαρίστως ἔπιεν. Ἐκτοτε ἀνεπτύχθη καὶ ἐπάχυνεν, ἀνευ προφανοῦς τινος ἀναστολῆς ἢ καχεξίας.»

«Δὲν ἤρκεσαν ταῦτα καὶ ἕτερον ἀπετολμήθη πείραγμα, τὴν φόρᾶν ὅμως τυχύνει, ἐπὶ πεπνιγμένου ζώου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, κυνάριον βυθισθὲν ἐν τῷ ὕδατι ἀπεπνίγη. Ἀκολουθῶνς ἐτίθη ἐν τινὶ θερμῷ δωματίῳ ἐπὶ τέσσαρας ὥρας τεταμένον, πλὴν μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω ἀποκλίνας, ἵνα οὕτω ἀποσάξῃ τὸ ἐν τῷ φάρμακῳ εἰσρεῦσαν ὕδωρ. Οἶκοθεν ἐννοεῖται, ὅτι αὕτη ἦτο ὅλως διάφορος, καὶ μάλλον ἀπελπισίᾳ ἀπετηρία τῶν 2 προηγηθεισῶν, καθόσον ὁ πνιγὴς κύων περιεῖχεν ἄρθρον τὸ αἶμα ἐν ταῖς φλέξιν. Οὐδὲν ἦσσαν, ἀφοῦ ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ὥραν ἐκρατήθη ἐντὸς θερμοῦ ὕδατος, μετ' ἀδιαλείπτων ἐντρίψεων καὶ διαπάλλσεων ἐτμήθη τὰς φλέβας ἐν τρισὶ τοῦ σώματος μέρεσιν, πρὸς ἀρχαίμαξιν ὅσον ἡδύνατο νὰ ἀποσπαραχθῇ ἐξ αὐτῶν αἷματος, ἐνῷ τὸ ἐνσπλακχνικὸν ὄργανον προσεφηρμόσθη μετὰ σπουδῆς, ἐν ταῖς ἀρτηρίαις αὐτοῦ. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτον, ὅτι κατὰ 50 λεπτῶν ἀκατάσχετον ἐργασίαν, σημεῖα ζωῆς ἐγένοντο ὁρατά. Τὸ δυσυχὲς ζῶον! Σπαραξικάρδιον ἀρῆκε στεναγμὸν, καθόσον ἠσθάνετο τὴν ζωὴν κρατυομένην ἐν αὐτῷ. Μολονότι δὲ οὐχὶ μικρὰ ἐλήφθη περὶ αὐτοῦ φροντίς, διετέλεσεν ἀσθενὲς ἐπὶ τινος ἡμέρας. Εὐτυχῶς τῶρα φαίνεται ὁλοσχερῶς ἀναρρώσκειν.»

Ἡ τετάρτη καὶ ἡ τελευταία περίπτωσις παρετηρήθη ἐπὶ κυνός, τὸν ὅποιον ἀφοῦ πρῶτον ἐτραγγάλισαν, ἀκολουθῶνς διεπάγωσαν (καθότι παγοπληξία δὲν ἦτον εὐχερὲς ἀνευ τραγγαλισμοῦ). Τὸ πείραγμα ὅμως τοῦτο ἀπέβη ἀνεπιτυχές, διότι μετὰ τετράκωρον κοπιώδη ἐργασίαν, οὐδὲν σημεῖον ζωῆς ἀνεφάνη. Ἐλπίζεται οὐδὲν ἦσσαν, ὅτι καὶ τὸ πείραγμα τοῦτο δύναται νὰ ἐπιτύχῃ, καὶ νὰ ἀποδοθῇ ἡ ζωὴ καὶ εἰς πεπνηγότα ζῶα.

X. P.

Η ΓΛΩΣΣΑ*

(Συνέχεια καὶ τέλος. — Βλ. φυλ. 15)

Ἡ συνίζησις εἶναι τὸ συγκαθίσταμα δύο τουλάχιστον συλλαβῶν εἰς μίαν καὶ τὴν

(*) Σημ. Διευθ. Εἰς φυλ. 13 Σελ. 261 στηλ. Β'.

ἀρθροὶ ἀντὶ ἀριθμοὶ

αὐτὴν θέσιν ἑνὸς μόνου χρονικοῦ σημείου, ἑνὸς διαστήματος μιᾶς μουσικῶς πῶς μετρουμένης λεκτικῆς μονάδος. Εἶναι συνεχῶνσεις ἢ, ἂν μᾶς ἐσυγχωρεῖτο ἡ λέξις, συμπροφορά δύο τουλάχιστον συλλαβῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ μία λήγει εἰς φωνῆεν, ἡ ἄλλη ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν. Εἶναι συνεδρία, συγκαθεδρία συλλαβῶν εἰς τὴν αὐτὴν ἑδραν συλλαβαὶ σύνθρονοι εἰς τὸν αὐτὸν θρόνον. Τότε πᾶσα μία συλλαβὴ κατέχει τὸ ἡμισυ, τὸ τρίτον τῆς ἑδρας, τοῦ θρόνου. Εἶναι λοιπὸν ἡ συνίζησις ἐξοικονόμησις θέσεως, χρόνου, φωνῆς· εἶναι ἀποφυγὴ σπατάλης. Διὰ τὴν καλλιτέραν τοποθέτησιν, διάταξιν τῶν συλλαβῶν εἶναι ἡ συνίζησις ἐν μέσον, ἐν ὄργανον περισσότερον, ἕνας πόρος, ἐν ἐργαλεῖον. Εἶναι αὕτη ἁρμονία προελθοῦσα ἀπὸ αὐτὰ ταῦτα τῆς χασμωδίας τὰ στοιχεῖα.

Ἡ συνίζησις ἔχει τι κοινὸν μὲ τὸ γοργόν, μὲ τὸν τρίλλον τῆς μουσικῆς. Εἶναι πtyχή, δίνῃ μάλιστα φωνήεσσα κρύπτουσα, πνίγουσα τὴν χασμωδίαν. Τὸν ὄγκον τῶν συλλαβῶν τὸν δύσμορφον εἰς εἶδος ἀναγλύφου φραστικοῦ τὸν διασκευάζει ἡ συνίζησις.

Ἡ συνεχῶνσεις αὕτη εἶναι μία στιγμὴ μὴ πρὸ τοῦ κινδύνου νὰ καταστρέψῃ τῶν φωνηέντων ἡ χημεία τῆς προσωπικότητῆς αὐτῶν καὶ τὰ συνερχόμενα νὰ μετασχηματίσῃ εἰς τρίτην μορφήν φωνήεντος ἢ διφθόγγου. — Ὡς προηγείται ὁ πάππος ἀπὸ τὸν πατέρα, ὁ πατήρ ἀπὸ τὸν υἱόν, ἔτσι προηγείται ἡ διαίρεσις (π.χ. π ἄ ις) ἀπὸ τὴν συνίζησιν (π ἄ ις), καὶ ἡ συνίζησις ἀπὸ τὴν συναίρεσιν (παῖς=πέες=πές). Δυνάμει καθολικοῦ νόμου ἔλξεως τὸ α τοῦ πᾶις κινούμενον πλησιάζει τὸ γειτονικὸν φωνῆεν· κατὰ τὸ μέσον τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἀποστάσεως. Ἐνῷ κινεῖται τὸ α, κινεῖται πρὸς τὸ α καὶ τὸ ι, καὶ συναπαντῶνται εἰς τι σημεῖον ε ε ἢ α ι ἢ ε (π-αῖ-ς), τὸ ὅποιον εἶναι ἡ μεσότης των. Τὸ α εἶναι τὸ μὴ εἶναι τοῦ ι, τὸ ι τὸ μὴ εἶναι τοῦ α, τὸ α ι εἶναι τὸ γίγνεσθαι καὶ τῶν δύο. Ἐὰν τὸ ε (α ι), καθὼς ἀνοίγει, ἀποτελεῖ τὸ α, τὸ αὐτὸ ε (α ι), καθὼς κλείει, ἀποτελεῖ τὸ ι. Μετὰ τὴν ἀνάμειξιν, τὴν συγχρᾶσιν μάλιστα τοῦ α καὶ τοῦ ι (αῖι) προηλθέ τι ἀναλογικὸν μὲ τὸ ὅ, τι προέρχεται μετὰ τὴν ἀνάμειξιν τοῦ α καὶ τοῦ ι μὲ τὸ γαλάζιον χρῶμα, διότι προέρχεται πάλιν

μεσότης, ἡ μεσότης των, τὸ χρῶμα τὸ πράσινον.

Τὴν συνίζησιν ἐκληρονομήσαμεν ἀπὸ ἀριστοτέχνας ἀπὸ τὸν Ὅμηρον, τὸν Ἡσίοδον, ἀπὸ τὸν Αἰσχύλον καὶ Σοφοκλῆ, ἀπὸ τὸν Εὐρυπίδην καὶ Ἀριστοφάνη. Ὡς τὸ εἰπόμεν καλλίτερα· καὶ ἐκεῖνοι καὶ ἡμεῖς καὶ τόσοι λαοὶ τὴν ἐκληρονομήταμεν ἀπὸ τὴν γηραιὰν μητέρα φύσιν. Ἐὰν ἡ συνίζησις εἶναι τῆς χασμωδίας ἡ ἀντίπαλος, οἱ νεώτεροι ἡμεῖς, ἐκτείνοντες τὰ ὅπλα τῆς συνιζήσεως, ἐπεριόρισamen τῆς χασμωδίας τὸ κράτος. Ἀλλὰ καὶ ἡ μακρότης ἐκείνη τῶν φθόγγων τῶν ἀρχαίων—ἐκφράζομεν τὴν γνώμην μας—ὅτι κατηργήθη ἀπὸ εἰδὸς τι συνιζήσεως (η=ε=ε, α=α α=α, ι=ι ι=ι, κττ.) Ὁ ἀρχαῖος στίχος, φαίνεται, ἔτρεφεν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ εἰδὸς ὀφews, ὅστις τὸν ἔφαγεν. Ἡ μακρότης ἀπὸ τὸ ἐν μέρος, ἀπὸ τ' ἄλλο ἡ συνίζησις ἦσαν δύο τάσεις, δύο δυνάμεις ἐχθρिकाὶ εἰς τὸ σωματίον τοῦ στίχου. Ἡ ἀρχαιότης τὰς ἐκράτει εἰς ἰσορροπίαν ἐπὶ τέλους ἐκυράσθη, καὶ ἰδοὺ ὑπερίσχυεν ἡ ὁρμή τῆς συνιζήσεως. Ὑπερίσχυσε κ' ἐδῶ ἡ ἀπλοποιήσις, ὑπερίσχυεν ἡ ἀρχή, μὲ ὀλιγώτερον υλικὸν νὰ υπηρετῇται πνεῦμα περισσότερον· καὶ πᾶσα περίσσεια τοῦ πνεύματος ὡς πρὸς τὴν ὕλην εἶναι νίκη, εἶναι πρόοδος. Τοῦτο ἐτριπλασίασεν, ἐξαπλασίασε τὴν ταχύτητα τοῦ στίχου. Εἰς τὸ διάστημα ὅπου ἄλλοτε ἐχωρῶσε μία μόνη συλλαβὴ μακρά, ἐκεῖ δύνανται νὰ χωρέσουν τέσσαρες, ἐξ ἀπὸ τὰς σημερινάς, ἀνά δύο, ἀνά τρεῖς συνεχφώνουμέναι.

Ἐὰν δὲ οἱ παλαιοὶ, μολονότι ἦτον αὕτη στοιχεῖον κάπως ἀντίθετον τῆς καθ' ὅλου προσωδίας των, τὴν μετεχειρίζοντο, πόσω μάλλον ἡμεῖς παράδοξον δὲν πρέπει νὰ φαίνεται πῶς τὴν μεταχειρίζομεθα, ἀποὺ πλέον ἡ προσωδία ἐκείνη ἀντίθεσις καὶ ἀντίφασις εἰς ἀπὸ τὸν στίχον, ἐξέλειψε κ' ἐπῆλθε τ' ὁμοιόμορφον εἰς τὰ στιχουργικὰ στοιχεῖα.

Ὁ πρῶτος ποιητὴς τῆς νέας Ἑλλάδος εἶναι καὶ διὰ τοῦτο πρῶτος, διότι μᾶς ἀφῆκε πληθὺν ἀρμονικῶς διαμορφωμένων στίχων, μεταχειρισθεὶς εὐστόχως τὴν συνίζησιν. Καὶ ὅμως τινὲς ἐκθέτουν τὴν φιλομουσίαν των εἰς ὑποψίας, ἀκούοντες μὲ μορφασμῶς τὴν συνίζησιν, ὅπως ἄλλοι τὴν χασμωδίαν θὰ ἤκουαν. Κάλλιον θὰ ἦτον ἂν οἱ τοιοῦτοι μορφασμοὶ ἐφυλάτταντο δι'

ἀπειρίαν στίχων, οἵτινες κατεσκευάσθησαν καὶ κατασκευάζονται ὄχι υποκάτω ἀπὸ τὰς αὐτὰς εὐνοϊκὰς ἐπιφορὰς, ὅπου ἔζησεν ὁ ἔξοχος ποιητὴς ἐκεῖνος.

Ἐνῶ δὲ ἡ συνίζησις ἀποτελεῖ εὐρυθμία· καὶ ἄρμοιās στοιχεῖον εἰς τὸ σῶμα τοῦ στίχου, ἡ ὁμοιοκαταληξία, κατ' ἐξοχὴν στοιχεῖον εὐρυθμίας καὶ ἀρμονίας ἀποτελεῖ κατὰ τὸ τέλος τοῦ στίχου· κατὰ τὸ τέλος τοῦ στίχου αὕτη, διότι αἱ τελευταῖαι τούτου συλλαβαί, ὡς τελευταῖαι, ἐντυπώνονται ὡς εὐγλυπτὰι σφραγίδες εἰς τὴν ψυχὴν βαθύτερον. Ἐὰν ὁ ρυθμὸς ἦναι τὸ σχῆμα, ἡ ὁμοιοκαταληξία, τὸ χρῶμα· ὥστ' ἐκεῖνος εἶναι τι σχηματικόν, αὕτη τι χρωματικόν. Ἐν ὁ στίχος ἦναι τὸ στέλεχος, ὁ καυλός, ἡ ὁμοιοκαταληξία τὸ ἄνθος εἶναι ἡ στήλη ἐκεῖνος, τὸ κιονόκρανον αὕτη. Τὸ φθογγικὸν στοιχεῖον τῆς στιχουργίας, τὴν προσωδίαν στερηθὲν, ζητεῖ νὰ ἐπισκευάσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Ὅργᾳ νὰ τεθῇ, νὰ φανῇ ἀντιμέτωπος τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ἐπιποθεῖ τινα ἀντιφάνειαν, ἀντανάκλασιν τῶν μορίων τοῦ.

Ἡ ὁμοιοκαταληξία εἶναι ἡ ἐξέλιξις, ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐννοίας τῆς ταυτότητος τοῦ ρυθμοῦ. Εἶναι ἡ ὁμοιοκαταληξία ταυτότης καθημένη ἐπὶ ταυτότητος. Ἐπὶ τῆς τυπικῆς ταυτότητος τοῦ ρυθμοῦ ἔχομεν τὴν ἠθικὴν ταυτότητα τοῦ φθόγγου. Ἡ ὁμοιοκαταληξία εἶναι τοῦ λεκτικῦ ἤχου ἡ ἐσχάτη προσπάθεια.

Τὸ ἔμβρυον τῆς ὁμοιοκαταληξίας τὸ ἔφερον εἰς τὴν μήτραν τῆς ἡσεμνῆ ἀρχαιότης· οἱ παλαιοὶ μᾶς ποιηταὶ (μυι-ΑΩΝ ἀδ ι-Ν-ΑΩΝ ἐ ρ χ ο μ ε-Ν-ΑΩΝ, τοῦ Ὁμήρου, καὶ τόσα ἄλλα). Οἱ ὄροι τῆς ρητορικῆς των παρήχησις, ὁμοιοτέλεστον εἶναι μάρτυρες, ὅτι τῶν ἀρχαίων ἡ προσοχὴ ἐσταμάτησεν ἐπάνω εἰς τοὺς τοιοῦτους φθογγικοὺς συνδυασμοὺς, εἰς τὰς τοιαύτας φωνητικὰς ἀντιστοιχίας. Τότε λοιπὸν τὸ ἔμβρυον.—Τὸ νεογνὸν ἀκούεται νὰ ψελλίσῃ ἀνάμεσα εἰς τοὺς παιδρυντικὰς θορύβους τῶν πέριξ τῶν γενναίων Ἰσαύρων αἰώνων. Ἡ πίστις, τοῦ θρησκευτικῦ αἰσθήματος ἐκδήλωσις μᾶς ἐκληροδότησεν εἶδος συστήματος ὁμοιοκαταληξίας. Ἐννοοῦμεν τὸ μικρὸν ἀριστούργημα, τὸ θρησκευτικὸν ἐκεῖ ποίημα, τὸ ὅπτεον ὁ λαὸς ὀνομάζει ἀφελῶς, μὲ χάριν, καὶ ρετισμὸς τῆς Παναγίας, ὁ δὲ κληρὸς καὶ οἱ λογιοὶ, Εἰς χροστίε-

παρασ Οἶκος (συγκρ. τὸν ἰταλικὸν χειρουργικὸν ὄρον Stanze): Τὰς παρατηρουμένας εἰς τὸν ἱερὸν αὐτὸν ὕμνον ὁμοιοκαταληξίας διέπει νόμος. Αὗται εἶναι ἐσωτερικαὶ καὶ ληκτικαί, διαίρουνται δὲ εἰς τέσσαρα εἶδη. Εἰς τὸ α'. εἶδος ἔχομεν ἀπλὴν ὁμοιοκαταληξίαν, εἰς τὸ β'. εἶδος διπλὴν, εἰς τὸ γ'. εἶδος τριπλὴν καὶ εἰς τὸ δ'. εἶδος τετραπλὴν. Ἰδοὺ ταῦτα·

α'. εἶδος

Χαῖρε τοῦ πεσόντο· Ἀδάμ ἢ ἀνάκλη-ΣΙΣ

Χαῖρε τῶν δακρῶν τῆς Εὐκῆς ἢ λύτρω-ΣΙΣ

(Α'. σ'. 3—4)

————— || —————

β'. εἶδος

Χαῖρε δι' ἧς ἡ χ-ΑΡΑ ἐκλάμ-ΨΕΙ

Χαῖρε δι' ἧς ἡ ΑΡΑ ἐκλεί-ΨΕΙ.

(Α'. σ'. 1—2)

————— || —————

γ'. εἶδος

Χαῖρε ὑψ-ΟΣ δυσανάβα-ΤΟΝ ἀνθρώπων· λογισ-ΜΟΙΣ

Χαῖρε βάθ-ΟΣ δυσθεώρη-ΤΟΝ καὶ ἀγγέλων· φθαλμ-ΜΟΙΣ

(Α'. σ'. 5—6)

————— || —————

δ'. εἶδος

Χαῖρε ἄρουρ-Α ἐλκισταν-ΟΥΣΑ εὐρρῶ-ΙΑΝ οἰκτιρ-ΜΩΝ,

Χαῖρε τράπεζ-Α βασιλῆ-ΟΥΣΑ εὐθην-ΙΑΝ ἰλασ-ΜΩΝ.

(Ε'. σ'. 5—6)

————— || —————

Χαῖρε δένδρ-ΟΝ ἀγλαόκαρπ-ΟΝ ἐξ οὗ τρέφ-ΟΝΤΑΙ

(πιστ-ΟΙ,

Χαῖρε ξύλ-ΟΝ εὐσκόφυλλ-ΟΝ ὑφ' οὗ σκίπ-ΟΝΤΑΙ

(πολλ-ΟΙ.

(Ν'. σ'. 5—6)

Χαῖρε τί-ΜΙΟΝ διὰ δ-ΗΜΑ βασιλ-ΕΩΝ εὐσε-ΒΩΝ

Χαῖρε καύχ-ΗΜΑ σεβάσ-ΜΙΟΝ ἱερ-ΕΩΝ εὐλα-ΒΩΝ.

(Ψ'. σ'. 5—6)

Εἰς τὸ τελευταῖον δίστιχον παρατηρεῖται εἶδος χιαστοῦ σχήματος ὁμοιοκαταληξίας ἢ δευτέρα λέξις τοῦ α'. στίχου ὁμοιοκαταληκτεῖ μετὰ τὴν τρίτην τοῦ β', καὶ ἡ τρίτη τοῦ α', μετὰ τὴν δευτέραν τοῦ β'. — Ἐν παρόδῳ σημειόνομεν, ὅτι εἰς τὴν στάσιν Μ τοῦ ποιήματος ἀπαντᾷ πέντε φοραὶς ἡ αὐτὴ κατάληξις. Μετ-λ-ΟΝ-τ-ΟΣ Συμε-ΩΝΟΣ τοῦ παρ-ΟΝ-τ-ΟΣ αἰ-ΩΝΟΣ μεθίστασθαι τοῦ ἀπατε-ΩΝΟΣ. Φαίνεται, ὅτι τὸ ποιητικόν, τὸ στιχουργικόν πνεῦμα τοῦ χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἕως ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ μεσαιῶνος, ὀργᾷ εἰς εὐρεσίαν πολυποικίλων σχέσεων τῶν φθόγγων πρὸς

διαμόρφωσιν τοῦ νεωτέρου στίχου, αἱ δὲ σχέσεις καὶ ἀντιστοιχίαι αὗται, καὶ ἰδίως ἡ ὁμοιοκαταληξία, φαίνεται, ὅτι ἀνεφάνη εἰς ἡμᾶς πολὺ πρὶν διαμορφωθῇ εἰς τὰς νεο-λατινικὰς καὶ τὰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. — Σκοπεύομεν νὰ μελετήσωμεν σοβαρώτερον, ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην, τὸ εὐφάνταστον τοῦτο σύνθεμα. Ἐπικαλούμεθα δὲ εἰς ταύτας μᾶς τὰς παρατηρήσεις καὶ τὴν προσοχὴν τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὰ τοιαῦτα.

Τοιοῦτον τὸ εὐτραφὲς νεογνὸν τῆς ὁμοιοκαταληξίας, τὸ ὁποῖον εἰς τὰς ἡμέρας μᾶς ἀνδρ ο ὕ τ α ι. Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ποιήσεως εἶναι ὁ Σολωμός. Οὗτος ἔκαμε τεχνικωτάτην χρῆσιν τῆς ποιητικῆς του δυνάμεως καὶ τῆς γλώττης, ὡς ἐπίσης καὶ τῆς συνιζήσεως καὶ τῆς ὁμοιοκαταληξίας. Ἀντὶ τινὲς νὰ χάνουν τὸν καιρὸν τῶν εἰς τὸ νὰ ἐναρθρόνουν καμμίαν ἀβλαβὴ κατάκρισιν ἐναντίον του, θὰ ἔκαμναν καλλίτερα ἀντὸν ἐμελετοῦσαν διὰ νὰ μάθουν ἀπ' αὐτὸν ἀποκρύφους ὠραιότητας, μυσικὰ θέληγητρα τῆς τέχνης, καὶ ἀν' ἐπρὸς παθοῦσαν, ὅσον τοῖς εἶναι δυνατόν, νὰ τὸν πλησιάσουν εἰς τὸ ὕψος, ὅπου λάμπει διαρκῶς. — Καὶ

ΛΟΙΠΟΝ

— Ἀναβάλλοντες εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσωμεν, ἀν' αἱ γλώσσαι διακρίνονται εἰς ριζικὰς ἢ μονοσυλλαβικὰς, εἰς συγκολλητικὰς, εἰς κλιτικὰς· ἀν' καὶ ἡ αὐτὴ γλῶσσα ἦναι κατ' ἀρχὰς μονοσυλλαβική, ἔπειτα γίνεται συγκολλητική, καὶ ἀν' τέλος καταντᾷ κλιτική· ἀν' ὑπάρχουν γλώσσαι ἀναλυτικαί, συνθετικαί καὶ πολυσυνθετικαί· ἀν' ἡ Ἀσία προσφέρῃ τὰς μονοσυλλαβικὰς, ἡ Ἀμερικὴ τὰς πολυσυνθετικὰς· ἀν' αἱ λέξεις κατὰ τὴν γένεσιν τῶν γλωσσῶν, εἰς τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν ἦσαν εἰς ἀτμώδη τινα, ρευστὴν κατάστασιν ὀνοματορρήματος (ὡς μᾶς συγχωρηθῇ ἡ λέξις)· ἀν' ὅλαι αἱ πολυπληθεῖς καὶ ποικίλαι γλώσσαι τοῦ κόσμου ἦναι θυγατέρες μιᾶς καὶ μόνης ἀρχικῆς, — ἡμεῖς, παραλείποντες ὅλα ταῦτα, ἐρχόμεθα εἰς τὰ κύρια.

Πᾶσα γλῶσσα ἔχει τὸ ἴδιον μετὰ τὸν ἐναστρατογόνον. Καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν ὅπως καὶ εἰς τὸ στερέωμα συμβαίνει ἀποσυνθέσεις καὶ συνθέσεις. Ὅπως ἀφανίζονται ἀστέρες εἰς τὸν οὐρανόν, εἶδη ἀπὸ τὸ ὀργανικὸν βασίλειον ἔτσι ἀφανίζονται γλώσσαι εἰς

τὴν γῆν. Ὅπως ἀφανίζονται γλώσσαι δολόκληροι, ἔτσι ἀφανίζονται καὶ μέλη, πλευραὶ, τμήματα, μόρια τοῦ κορμοῦ αὐτῶν. — Ἡ γλῶσσα εἶναι τι ἀνάλογον μὲ τὴν διπλὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, μὲ τὴν ὕλην τοῦ καὶ μὲ τὸ πνεῦμά του· εἶναι αὕτη λειτουργία, πρεῖδὸν ἔργον, μέσον φυσικοφυσικόν· εἶναι θεσμός, εἶναι πυραμὶς, διὰ τὴν ὁποῖαν εἰργάσθη μακροτάτη σειρά γενεῶν, αἰώνων. Ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι ποτὲ ἀκίνητόν τι πτώμα. Εἶναι ἡ ἐκδήλωσις τῆς μακρᾶς ζωῆς τῆς μεγάλης ψυχῆς τῶν λαῶν. Ἐχει τὸ πλεονέκτημα, ὥς πᾶσα ζωὴ, κινουμένη νὰ μεταβάλλεται. Μεταβαλλομένη ν' ἀναπτύσσεται. Ὅλαι αἱ γλώσσαι εἶδαν, βλέπουν πᾶσα μία εἰς τὸ κράτος τῆς τὰς πολλαπλᾶς ταύτας κινήσεις, κινήσεις εἰς φθόγγους, λέξεις, σημασίας· εἰς τύπους, σύνταξιν, στιχυργίαν· βλέπει πᾶσα μία τὰς ἀναζωωτικὰς ἀλλοιώσεις, τὰς ἀνακουφιστικὰς ἐξαφανίσεις, τοὺς προοδευτικὸς νεωτερισμούς. Ἡ ζωὴ τῆς γλώσσης εἶναι κάποτε ἡ ἐκ τῶν συντημάτων τῆς ἀνοικοδόμησις αὐτῆς.

Καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶδε, βλέπει τὰ αὐτὰ θεάματα εἰς τὴν περιοχὴν αὐτῆς. Τοῦτο εἶναι ἐξελίξις, τοῦτο ἀπλοποίησις. Ἀπλοποιομένη ἐλευθερόνεται· ἐλευθερόνεται ἀπὸ πᾶν στοιχεῖον ξένον, ξένον ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ τὸ ἀπὸ γενεᾶν εἰς γενεᾶν ἀνανεούμενον. Ἀλλοιόνεται διότι δὲν θέλει νὰ γηράσκη, διότι θέλει νὰ διατηρῆται πάντοτε νεαρά, ἀκμαία πάντοτε. Εἶναι πρόθυμος, εἶν' εὐλύγιστος, εὐστροφος εἰς τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις τοῦ λαοῦ αὐτῆς. Ἀλλ' ἐνῷ ἀλλοιόνεται, δὲν χάνει ποσῶς, διὰ τοῦτο διότι ἀλλοιόνηται, τὴν πρῶν λαμπρότητα αὐτῆς. Ὅτι ἀποτελεῖ τὴν οὐσιώδη διαφορὰν μεταξὺ τῶν ἀττικῶν καὶ τῶν μεταγεγεστέρων δὲν εἶναι καθ' αὐτὸ ἡ γλῶσσα, εἶναι τὸ ὕφος. Νὰ μὴ ἀμφιβάλλωμεν. Εἰς τὴν διάκρισιν ταύτην ἀκόμη δὲν ἐδόθη ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μας μάλιστα τὴν προσοχή ὅση ἦτον πρέπον νὰ δοθῇ καὶ εἶναι δυστύχημα τοῦτο ἀπὸ τὰ βαρύτερα.

Καὶ δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ μεταβάλλεται ἡ γλῶσσα, ἀφοῦ μεταβάλλονται ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς, τῆς κοινωνίας, τοῦ πολιτισμοῦ· ἥθη, ἔθιμα, τέχνη, θρησκεία, ἐπιστήμη. Οὐδὲ εἶναι λυπηρόν πάλιν

τοῦτο διὰ τὴν γλῶσσαν, διότι ἐνῷ προάγει καὶ τελειοποιεῖ αὐτὰ ἡ γλῶσσα, προάγεται αὕτη πάλιν ἀπ' αὐτὰ καὶ τελειοποιεῖται. Οὐδὲ πρέπει πάλιν νὰ συμβαίῃ ἀλλέως παρὰ νὰ μεταβάλλεται ἡ γλῶσσα. Τὸ ἄψυχον, τὸ ἀδρανὲς, τὸ στερρόν ἀντικείμενον δὲν πρέπει νὰ ἐπιβάλλεται εἰς τὸ ὑποκαίμενον τὸ ἐμψυχον· τὸ πνεῦμα τὸ ἐλεύθερον κατ' οὐδένα λόγον δὲν πρέπει νὰ γίνεται δοῦλον ἐνός τινος τύπου γλώττης, πεπαλαιωμένου τύπου. Τὸ πνεῦμα τὸ προετοιμάζον τὸ μέλλον δὲν γίνεται τοῦ παρελθόντος ὑποχείριον. Μὲ τὴν ἀκράτητον, κυρίαρχόν του δύναμιν τὸ πνεῦμα ἀπὸ αἰῶνα εἰς αἰῶνα θέτει τοὺς νόμους του, τοὺς θεσμούς του· θέτει τὰς ἐκδηλώσεις του, τὴν γλῶσσαν του· θέτει τὰ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἀπροσδοκῆτως ἀναφαινόμενα νέα δολοκληρωτικὰ στοιχεῖα τῆς οὐσίας του.

Τὸ μέσον τῆς γλώττης ἀνάγκη εἶναι υπερτάτη, ἀπὸ ἐποχὴν εἰς ἐποχὴν νὰ μεταβάλλεται, διὰ νὰ δύναται κατάλληλον νὰ γίνεται ὄργανον τοῦ ἀναπτυσσομένου κοινωνικοῦ πνεύματος. Ὡστε ἡ γλῶσσα πρέπει νὰ ἦναι ὄχι μόνον καταληπτὴ καὶ αἰσθητὴ ἀλλὰ καὶ ὁμιλητὴ· πρέπει νὰ ἦναι τοιαύτη, ὥστε νὰ δύναται καὶ νὰ τὴν ὁμιλῇ ὁ λαός. Καὶ ὅταν τοιαύτη ἦναι τότε μόνον δύναται νὰ γείνη εἰς τὰ χεῖλη, εἰς τὰ χέρια τοῦ ἀτόμου, τοῦ λαοῦ ἰσχυρότατος στροφεὺς τῶν πελωρίων αὐτῶν τροχῶν τοῦ πνευματικοῦ κόσμου—τῆς ἀληθείας, τοῦ δικαίου, τῆς ἐλευθερίας.—Ἐὰν ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνας ἐθορύβουν εἰς τὴν ἀπλουστέραν ἐλληνικὴν γλῶσσαν οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς καὶ τὰ ἱερὰ Βιβλία, θὰ ἦτον ἄλλος σήμερον ὁ ἐγκέφαλος καὶ ἄλλη ἡ καρδιά τοῦ ἔθνους τοῦ ἐλληνικοῦ. Θὰ ἦσαν ἄλλα βέβαια τῆς ἐπικρατείας μας τὰ ὅρια.

Καὶ ἔπρεπε καὶ προθύμως τὴν ἀπλουστέραν γλῶσσαν νὰ ἐγκολπωθῶμεν, ἀφοῦ, ὑπὸ τινὰ ἐποψιν εἶναι τελειότερα τῆς παλαιᾶς. Καὶ εἶναι τελειότερα, ὡς ὄργανον θεωρουμένη, διότι ἐπλουτίσθη μὲ νέαν ὕλην, μὲ εἶδος νέον ἀπὸ τὰ νεώτερα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἰσῆχθησαν εἰς τὴν κοινωνίαν· τελειότερα, διότι ἐλευθερώθη ἀπὸ πλῆθὺν τόσων ἀνωμαλιῶν τύπων καὶ τόσων περιπλοκῶν συντάξεων, ἀπὸ τόσων πολυμετριῶν καὶ πολυρρυθμίων· τελειότερα διότι μᾶλλον καταληπτὴ καὶ μᾶλλον χρήσιμος· τελειότερα διότι δύναται

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

νὰ ἐκφράσῃ καὶ τὰς παλαιὰς ἰδέας καὶ τὰς νεωτέρας, ἐνῶ ἡ παλαιὰ τὰς παλαιάς.

Ἄλλ' ὦ φερά τῆς προόδου παντοδύναμος! διὰ τῆς ἀπλοποιήσεως τελειοποιούνται ἀκόμη περισσότερον εἰς τὴν γραφὴν αἱ γλώτται. Ἐλευθερόνονται ἀπὸ γράμματα παράσιτα, ἀπρεφικὰ, ἀντιπροσωπεύοντα φθόγγους ζήτηντας ποτὲ καὶ ἀπεθαιμένους πλέον. Καὶ ἴσως πολὺς καιρὸς δὲν ὁ περάσει, ὅτε καὶ ἡ ἰδική μας γλώττα θίλει ἐκστᾶται τοιαύτην ἀπλοποίησιν, νεωτερισμὸς εἰς τὴν γραφὴν αὗτος μὲ τούτους φθόγγους συμφωνάτος, ὅστις ἀνυπολογίστους ὑπόκειται προσθεῖς.

Καὶ ὅμως πολεμεῖται ἡ ἀπλοποίησις τῆς γλώττης, πολεμεῖται ἡ ζωντανὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ καὶ πολεμουμένη ἀγωνίζεται γενναίως, παλαίει καὶ ἀντῆχει. Ἰδέτε, ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος κερδαίνει μάλιστα ἔδαφος. Εἶχεν ἤδη εἰς τὴν κατοχὴν τῆς τὴν λυρικῆν, τὴν ἀστειάν, τὴν ἐλαφρὰν πείτην· ἐσχάτως ἀνέβη καὶ ἐπάτησε τὸ βῆμα καὶ τῆς μᾶλλον σοβαρᾶς, τῆς δραματικῆς. Ἀκούσατε τὸν σοβαρώτερον τῶν δραματικῶν τῶν νεωτέρων χρόνων τὸν Σαῖξπηρ νὰ λαλῇ μὲ τόση φυσικότητα καὶ μὲ τόσην δυναμὴν τὴν γλῶσσαν τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Κοραΐ. Τώρα μὲ γενναίον βῆμα πλέον ἀρχίζει νὰ καταβαίνει, νὰ πατῇ τὰ ἐδάφη καὶ αὐτοῦ τοῦ πεζοῦ λόγου. Χαριτωμένα, ζῶν γερμάτα διηγήματα, περιγραφαί, μυθιστορία γράφονται εἰς αὐτήν. Ὁ περιδοχὸς τύπος ἀναγράφει, χωρὶς προλήψεις, κοινὰς λέξεις, κοινὰς φράσεις, κοινὰς τόπους, ὅρους ἀναπνεύκτους, ξενικούς. Εἶναι ἀληθινόν· τὸ μόνον μέσον νὰ ἐξοικειωθῶν τινὲς τῶν σφόδρα λογίων μὲ τὸ λεκτικόν τῆς ὁμιλουμένης καὶ μὲ τινὰς περὶ τούτου ὀρθὰς σκέψεις, εἶναι νὰ τὰ βλέπουν συχνὰ πικρὰ τυπωμένα τὸ λεκτικόν, τὰς σκέψεις εἰς στήλας ἐφημερίδων, περιοδικῶν, φυλλαδίων, βιβλίων.

Παρατηρήσατε ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος τοῦ ἔθνους τὸν νομὸν. Ὁ νόμος μὲ τὸν δυνατὸν αὐτοῦ βραχίονα μὲ θάρρος καὶ ὡς ἐκτελῶν καθήκον (καὶ μὴ μόνον καθήκον ἐκτελεῖ), εἰσάγει τοὺς νεωτέρους τύπους, τὸ νεώτερον λεκτικόν εἰς τὰ δημοτικά, εἰς τὰ Ἑλληνικά Σχολεῖα. Παθρὰν κίνησιν ἀκούετε, θόρυβον φαιδρὸν. Ἡ ἑλληνικὴ κοινὴ ἀναπτύσσεται, γίνεται τὸ πνεῦμα εἰς τὴν πλατυτέραν ἐννοίαν τῆς λέξεως φιλελευθερώτερον. Ἡ Ἑλλάς ἤρχισε νὰ συναισθάνεται τὴν θέσιν της. Γνωρί-

ζει ποῦ ὑπάγει. Ὀλίγον ἀκόμη θάρρος καὶ τὸ ἀγαθὸν θὰ ὑπεριχύσῃ. Τῆς διαδόσεως τῆς λαλιᾶς τοῦ λαοῦ ὁ θόρυβος θὰ φέρῃ εὐεργετικὰ ἀνατροπὰς· ἐπαναστάσεις λογιῶν σωτήριοι θὰ γείνουν. Φωτισμὸν, ζῶν θὰ λάβουν τόσα νεκρωμένα πνεύματα, ἀνάστασιν θὰ ἴδουν τόσα πλήθη μαραμμένων καρδιῶν. Σεῖς λοιπὸν εἰ θιασῶται τῆς γλώττης, ἥτις ὁμιλεῖται, ὅπου καὶ ἂν ᾖ· θε, ποτὲ μὴ ἀσσετε τὸ θάρρος· ἡ φυσικὴ γλώσσα τῶν πατέρων μας, ἡ ζωντανὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ ἐντὸς ὀλίγου θριαμβεῖ.

Ἀργοστόλι, 10 Μαρτίου 1885.

Π. ΒΕΡΓΩΤΗΣ.

PAOLO GIACOMETTI

Ἡ ΓΥΝΗ Εἰς ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΓΑΜΟΝ

ΔΡΑΜΑ Εἰς ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ.

[Συνέχεια· δρὰ φυλ. προηγ.]

ΑΜ. Ὅχι· ὅμως ἐξ αἰτίας μου, σοὶ τὸ ὑπόσχομαι ἀπ' ἐτέρου θέλω νὰ ἐλπίσω ὅτι ἡ μήτηρ μας ἀγαπᾷ ὅλους· ἐπίσης· τρέφει ἑρῶτα πρὸς τὸν σύζυγόν της, καὶ ὅταν εἴμεθα ἐρωτευμένοι...

ΒΑΡΒ. Κ' ἐννοεῖτε σὰς, ἀπὸ ἑρώτη, ἀπὸ ἡρώτι, βλῆπω!...

ΑΜ. Ἐνῶρις, ἀπ' οὗ εἶμαι δίκαια ἐξ ἑτῶν;

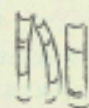
ΒΑΡΒ. Δὲν εἶναι ἀργὰ βέβαια καὶ μάλιστα ἐγὼ πταίω.

ΑΜ. Καὶ δικαί;

ΒΑΡΒ. Καὶ σὰς φαίνεται μικρὸ πρᾶγμα ποῦ ἐξ αἰτίας τῆς πολλῆς ἀγάπης σας ἀπεφάσισα νὰ κάμω ὅτι ποτὲ 'ς τὴ ζωὴ μου δὲν ἐκαμα;... δηλαδή... ὦ! μὲ συγχωρεῖτε, ἀλλ' ἦτο καλῆτερον ἂν ἠθέλετε εὐχαρισθῆναι νὰ βλέπετε τὸν κύριον Ῥαφαὴλ ἀπὸ τὸ παράθυρον, νὰ τοῦ γράψετε κινέναν ῥαβασάκι...

ΑΜ. Λυπήσου με. Ἐν μέσῳ τῆς περικυκλώσεως με μονώσεως, ἡσθάνομην τὴν ἀνάγκην τοῦ ν' ἀγαπῶμαι, νὰ ἐμπιστευθῶμαι πᾶς λήπας μου πρὸς τινὰ πιστὴν καρδίαν.

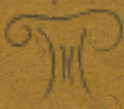
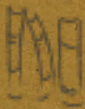
ΒΑΡΒ. Ἄρ' ἐκεῖνο ποῦ ἐχὼ ἐγὼ εἰδὼ πρὸς αὐτὴν νὰ καρδιά;... Ἐκαταλαβὼ, ἰδὲ ἡττητὴν καρδίαν ἀρσενική καὶ δι' αὐτὸ δὲν σὰς ἐχρειάζονται. Ἔτσι λοιπὸν ἐγὼ παραπολύ καλὴ, ἐλεγα εἰς ὅλους ὅτι ὁ Ῥαφαὴλ ἦταν μακρυνός μου συγγενής, καὶ συχνὰ σὰς τὸν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

**ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ**

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΑΙ.Σ.3.41Φ5.0022

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Νίκος Πατρικίου
Κοσμάκης
Αρχείο